

Громадська думка про правотворення

*/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/*

2013 № 4 (40)

Шановні колеги!

Запрошуємо вас до співдружності в розробці нового періодичного видання, що має на меті оперативно відображати актуальні питання законотворення. Ваші відгуки і пропозиції просимо надсилати за електронною адресою: siaz2004@yandex.ru

---

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Громадська думка про правотворення

№ 4 (40) 2013

Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Засновники:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

О. Онищенко, академік НАН України

Редакційна колегія:

В. Горovий (заступник головного редактора),
Н. Іванова (відповідальна за випуск), Ю. Половинчак, Т. Дубас

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2013

Київ 2013

**Академіку
Олексію Семеновичу Онищенку – 80!**

Колектив Національної юридичної бібліотеки НБУВ

від щирого серця вітає з ювілеєм
видатного вченого,
академіка НАН України,
заслуженого діяча науки і техніки України,
лауреата Державної премії України
в галузі науки і техніки

ОЛЕКСІЯ СЕМЕНОВИЧА ОНИЩЕНКА

Шановний Олексію Семеновичу!

Прийміть слова щирої вдячності за Вашу багаторічну працю на благо розвитку вітчизняної науки. У цей ювілей особливо приємно відзначити Ваші досягнення, що знайшли відображення у більш як 600 наукових працях, ефективній роботі численних вітчизняних та міжнародних наукових товариств і громадських організацій.

Під Вашим більш як 20-річним керівництвом Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського трансформувалася в загальнодержавний науково-інформаційний комплекс.

З Вашою науковою та педагогічною діяльністю пов'язане формування авторитетної школи вітчизняного бібліотекознавства, яка виховала цілу плеяду талановитих вчених і практиків. Ваші глибокі знання, професіоналізм, активна життєва позиція здобули високий авторитет і широку популярність.

Прийміть сердечні вітання з ювілеєм і вдячність за Ваш досвід, професіоналізм, мудрість, чуйність, працьовитість, самовіддачу і, нарешті, за збереження та примноження в непростих умовах сьогодення наукового потенціалу країни.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, життєвої енергії, благополуччя, невичерпного запасу душевних і фізичних сил, творчого натхнення та довголіття!

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Аналітичні служби НБУ імені В. І. Вернадського взяли участь у парламентському інформаційному ярмарку.....	5
Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про заборону фінансових пірамід в Україні»	5

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Горова С. Хакеры... Угроза только ли для власти?	7
Берегелський А. Закон України «Про виконавче впровадження».....	13
Войцеховская Е. Возможен ли импичмент Президента в Украине?	19
Вербицька Н. Випробовування України інтелектуальною власністю: політична та комерційна складова	25
Присяжна Л. Ситуація у сфері прав людини в Україні.....	37
Кривецький О. Щорічна доповідь «Права людини в Україні».....	41

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Єфімов О. Цивільні процесуальні правовідносини.....	45
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *	52

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Аналітичні служби НБУ імені В. І. Вернадського взяли участь у парламентському інформаційному ярмарку

5–6 березня у Верховній Раді України проходить «Інформаційний ярмарок-2013», організований спільно Верховною Радою України та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Захід покликаний дати можливість вітчизняним і міжнародним інформаційним службам, інститутам, видавництвам представити свою діяльність і продукцію законодавцям України. Члени парламенту, співробітники різних фракцій і комітетів можуть використовувати презентовану інформацію та матеріали як на підтримку своєї законотворчої діяльності, так і в роботі народних депутатів в округах.

У цьогорічній презентації-виставці беруть участь 40 організацій. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського представлена Службою інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національною юридичною бібліотекою та Фондом Президентів України.

В експозиції НБУ імені В. І. Вернадського репрезентовано інформаційно-аналітичну продукцію широкого спектра: журнал «Україна: події, факти, коментарі», бюлетені «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», «Громадська думка про правотворення», «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки», «Проблеми інформатизації», «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики», «Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин», «Україна у відгуках зарубіжних ЗМІ», «Науково-інформаційні ресурси про президентів та інститут президентства», монографічні дослідження.

Кабінет Міністрів України схвалив законопроект «Про заборону фінансових пірамід в Україні»

Кабінет Міністрів України 11 березня схвалив законопроект про заборону фінансових пірамід в Україні, розроблений Нацкомісією з держрегулювання у сфері ринків фінансових послуг. Документом визначається поняття «фінансова піраміда», встановлюється заборона на її створення та сприяння її діяльності, у т. ч. поширення

відповідної реклами. Також законопроект встановлює кримінальну відповідальність за порушення норм закону.

В Україні останнім часом частішали випадки шахрайства за допомогою фінансових пірамід, при цьому діюче законодавство недостатньо захищає громадян від таких видів шахрайства. Новий закон передбачає кримінальну відповідальність за організацію або сприяння діяльності «фінансової піраміди»: за умисне створення пірамід групою осіб в особливо великих розмірах може загрозувати до восьми років з конфіскацією майна, повідомляє прес-служба Кабінету Міністрів.

На думку партнера юридичної компанії «Закон Перемоги», адвоката Ю. Божко, проблема полягає у визначенні терміна «фінансова піраміда». За її словами, наведене поняття «фінансова піраміда» є некоректним, оскільки визначає фінансову піраміду через «учасників фінансової піраміди». Крім того, подібне визначення залишає можливість віднесення до фінансових пірамід легально діючих кредитних спілок і компаній так званого багаторівневого (мережевого) маркетингу, оскільки не містить чітких ознак «фінансової піраміди», зосереджуючи основну увагу тільки на отриманні прибутку за рахунок залучення інших учасників.

Цю думку підтримує і старший юрист юрфірми AstapovLawyers Ю. Яшенкова, зауважуючи, що під запропоноване визначення фінансової піраміди підпадає діяльність кредитних спілок, а також організатори покупок у групах, які можуть стати легкою мішенню і джерелом тиску з боку правоохоронних органів у разі ухвалення закону в запропонованій редакції.

Однак, притягнути до відповідальності організаторів фінансових пірамід навіть після прийняття закону буде складно, оскільки законопроект містить недоробки, відзначає старший юрист юридичної фірми «Лавринович і партнери» О. Зубченко, оскільки дуже важко довести, що заволодіння чужим майном або придбання права на майно відбулося «шляхом обману або зловживання довірою», адже учасники пірамід добровільно передають свої кошти.

З тим, що цей законопроект є дуже умовним і навряд чи зможе повністю знищити такий вид шахрайства, погоджуються Е. Найман, фінансовий аналітик, керуючий партнер компанії Capital Times та О. Охріменко, президент Українського аналітичного центру. На їхню думку, цей закон нічого не вирішить, так як більшість фінансових пірамід вдало маскуються і можуть працювати дуже довго не привертаючи до себе уваги. «Але навіть якщо правоохоронні органи і будуть

мати претензії до компанії, яка відверто буде фінансову піраміду, то й тоді буде складно довести, що це саме фінансова піраміда, а не просто клуб за інтересами», – вважають експерти.

Позитивним моментом юристи вважають те, що буде переслідуватися залучення в піраміду коштів хоча б від однієї людини. «Ця норма дасть змогу залучити організаторів до відповідальності на початковому етапі організації піраміди», – вважає О. Зубченко. Це також означатиме, що для покарання організаторів піраміди буде достатньо свідчень лише одного потерпілого, що полегшить правоохоронцям збір доказів. Утім, учасники системи МММ, з якою намагається боротися держава, упевнені, що введення кримінальної відповідальності на них не вплине, тому що дії учасників відбувалися до набрання законом чинності. А також «люди, постраждали від піраміди, будуть вважатися співучасниками або агітаторами, що згідно з документом є кримінально караним», ідеться у письмовій відповіді юриста одного з осередків системи «МММ-2011».

Слід зауважити, що, крім законодавчого врегулювання цього питання, важливим є необхідність проводити активну роз'яснювальну роботу з питань діяльності фінансових установ і підвищувати фінансову грамотність населення, що дасть змогу захистити громадян від нових фінансових афер.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

С. Горвая, науч. сотр., канд. наук по соц. коммуникациям

Хакеры... Угроза только ли для власти?

Сегодня в СМИ все больше появляется информации о том, что в Украине вновь заявили о себе хакеры, оппозиционно настроенные по отношению к властям страны. Вот уже в течение года в Украине достаточно активно ведутся «кибер-войнушки», направленные против органов государственной власти. В СМИ подчеркивают, что все началось 31 января прошлого года, когда представители Министерства внутренних дел Украины решили закрыть один из крупнейших файлообменников EX.ua за нарушение прав интеллектуальной собственности. В ответ на обыски и изъятие серверов EX.ua веб-сайты

Президента страны, правительства, СБУ и МВД, Национального банка, Конституционного Суда, Налоговой администрации, правящей Партии регионов подверглись хакерским DDoS-атакам (от англ. denial of service – атака типа «отказ в обслуживании»). В течение двух недель доступ к этим ресурсам был проблематичен и для внешних пользователей, и для сотрудников ведомств.

Веб-сайты Верховной Рады, Партии регионов периодически были также недоступны в течение июня и июля прошлого года. Тогда хакеры своими атаками проявляли солидарность с защитниками украинского языка. В то время народные депутаты Украины обсуждали и принимали Закон Украины «Об основах языковой политики», который расширяет сферы использования региональных языков, в том числе русского, наряду с государственным украинским (<http://podrobnosti.ua/outeropinion/2013/02/25/890119.html>, 25.02.2013).

Кроме того, хакеры «отомстили» министру юстиции Украины за запрет Интернет-партии. Следует напомнить, что в августе прошлого года министр юстиции обратился в суд с иском об аннулировании регистрации Интернет-партии. Поводом для жалобы стало отсутствие у нее необходимого количества региональных ячеек. 23 января 2013 г. Окружной административный суд Киева удовлетворил данный иск. Этот суд уже запрещал деятельность Интернет-партии Украины в 2010 г., однако спустя год политическая сила была зарегистрирована повторно.

Как информировали СМИ, официальный сайт Главного управления юстиции по Киевской области был взломан хакерами. В первой половине дня 6 февраля на странице ведомства появился текст следующего содержания: «Лавринович, давай до свидания! Данный ресурс благополучно прекратил свое существование в знак протеста против попытки рейдерского захвата Интернет-партии в Украине. Любые дальнейшие поползновения на свободу Интернета в Украине будут сопровождаться агрессивными атаками на основные веб-бандитские ресурсы украинской власти». Далее была размещена новость о митинге против запрета Интернет-партии Украины, который ее активисты провели 4 февраля. В акции участвовали около 100 человек в масках Гая Фокса. Они разместили у здания Министерства юстиции плакаты с надписями: «Интернет-партии быть!» и «Интернет сильнее юстиции». Лидер партии Д. Голубов объявил о начале всеукраинской кампании «Минюст без Лавриновича» (<http://www.lenta.ru/news/2013/02/06/site>, 6.02.2013).

Д. Голубов в своем комментарии СМИ заявил: «Мы будем продолжать нашу кампанию “Минюст без Лавриновича”, будем делать всё возможное, чтобы такого министра в Украине не было. Хочу подчеркнуть, что все акции, за которые мы беремся, заканчиваются успешно. Мы заблокировали все законопроекты, которые были направлены против Интернета, это и “налог на Интернет”, это и офисы для интернет-магазинов, это и закон о цензуре в Интернете. В деле с EX.ua мы также добились положительного результата – сервера были отданы компании. Даже такую большую машину, как пирамида МММ, мы уничтожили, как я и обещал, с точностью до дня. А деятелям, подобным Лавриновичу, далеко до С. Мавроди – таких, как он, мы просто проглотим как муху».

Обращает на себя внимание, что, отвечая на вопрос относительно планов партии на 2013 г., Д. Голубов подчеркнул: «В этом году мы планируем принять участие в выборах мэра Киева. У нас будет мощный кандидат, известный как в Украине, так и за ее пределами. Эти выборы войдут в мировую политическую историю и будут очень веселыми» (<http://proit.com.ua/article/gosregulation/2013/02/13/165322.html>, 13.02.2013).

Также, возвращаясь к «работе» хакеров, следует отметить, что, по информации СМИ, во Львове в ночь на 14 февраля хакеры «взломали» официальный сайт Главного управления МВД Украины во Львовской области, разместив на нем гиперссылку на веб-страницу с информацией о местах продажи наркотических средств. В своем комментарии начальник отдела связей с общественностью ГУ МВД Украины во Львовской области С. Добровольская отметила, что сообщение о данном происшествии внесено в Единый реестр досудебных расследований (<http://expert.org.ua/statias/?st=2&id=104657>, 15.02.2013).

На данное время работа сайта полностью восстановлена в привычном режиме.

В СМИ обращают внимание на то, что, исходя из сообщений в социальных сетях и по видеообращениям в Youtube, ранее «за свободу украинцев в Интернете и за украинский язык» боролись хакеры восточноевропейского крыла международной группы Anonymus. Лидер Интернет-партии Украины Д. Голубов подтверждает причастность Anonymus к атакам, призванным защитить файлообменник EX.ua и его партию, которую он, не скрывая, называет «партией пиратов». «Хакеры не любят, когда кто-то лезет в их среду и рассказывает, что здесь можно делать, а что нет. Хакеры не любят, когда людям

запрещают скачивать пиратскую музыку и фильмы, и всячески пытаются уничтожить свободу в Интернете. Они всегда отвечают, действуя из разных уголков планеты», – заявил Д. Голубов. Участие же Anonymus в акциях в защиту украинского языка он категорически отрицает: «Anonymus никогда не будут атаковать сайты из-за языковых вопросов, вопросов религии или истории. Это делают обычные люди, оппозиционно настроенные».

Таких «оппозиционно настроенных людей», причем с техническим образованием, в условиях недостаточного контроля над распространением разного рода хакерских программ, в Украине много. И, как подчеркнул ведущий эксперт по антивирусным программам российской «Лаборатории Касперского» В. Камлюк, «в этом смысле Украина, как и многие другие страны мира, не осталась в стороне от антиглобалистского движения хакеров-активистов, яркими представителями которого является группа Anonymus».

И если 99 % кибер-преступников заинтересованы исключительно в краже денег или продаже украденной информации, то 1 % хакеров-активистов руководствуется иными принципами. «У них есть твердая политическая позиция. Они заинтересованы в том, чтобы достать ценную информацию, опубликовать ее вместе с политическим сообщением, либо выразить протест в виде атаки, которая выводит из строя оборудование серверов – опять-таки с политическим подтекстом», – говорит эксперт «Лаборатории Касперского» (<http://podrobnosti.ua/outeropinion/2013/02/25/890119.html>, 25.02.2013).

В свою очередь, оппозиционные политические партии Украины, как заявил народный депутат партии «Батьківщина» А. Шевченко, хотя и поддерживают всех, кто отстаивает свое право на свободу в сети, к «интернет-неприятностям» властей отношения не имеют. «Интернет в Украине оппозиционный по определению. Здесь следует понимать, что власти противостоит не какая-то отдельная оппозиционная партия, а большое количество разношерстных людей, чьи права и интересы постоянно нарушают», – сказал депутат. Он также не исключает, что число «виртуальных реакций на действия власти» будет только расти.

Более того, кандидат политических наук, эксперт по вопросам внешней политики А. Палий пишет в своем блоге на страницах интернет-издания «Новости Украины»: «В оппозиции заявляют, что их внеочередное заседание пытались сорвать хакеры. Скорее всего, так забавляется кто-то из провластных представителей, возможно, что и не сам

В. Янукович, и не глава его Секретариата, а просто какие-то деятели... Цель таких “шаловливых” действий представителей партии власти ясна: они боятся международной огласки и огласки внутри страны. Они боятся, что парламент станет источником оппозиционных настроений, каким он был во времена позднего Л. Кучмы. Ведь то, что существует в представлении общества, затем происходит в реальности...» (<http://www.from-ua.com/news/flee14bea708c.html>, 4.02.2013).

Особо обращает на себя внимание информация в СМИ о том, что один из технических консультантов МВД сообщил на условиях анонимности, что имевшие место атаки на государственные веб-ресурсы всего лишь «ребячество» по сравнению с происходящими серьезными кибер-преступлениями, о которых общественности мало что известно.

Также СМИ цитируют слова начальника управления по борьбе с кибер-преступностью МВД Украины М. Литвинова: «...МВД неоднократно предлагает урегулировать вопрос контроля за Интернетом и снижения технической анонимности. Доказывать преступления в кибер-пространстве с помощью традиционных технологий невозможно. Эти следы нельзя сфотографировать, сделать слепок, записать на аудио. Более того, виртуальные следы можно практически мгновенно и безвозвратно уничтожить. В итоге связь между преступником и преступлением разрывается, а это обеспечивает ему полную анонимность». При этом М. Литвинов подчеркнул: «Истинное проявление свободы слова состоит в возможности не подвергаться цензуре за выражение своих мыслей. Более того, главное условие полноценной свободы слова состоит как раз не в том, чтобы анонимно высказываться, а, наоборот, заявить свою точку зрения без риска преследования за это. Но в целом вопрос контроля за интернет-пространством настолько непростой, что его до конца не решила ни одна страна, хотя во многих из них Интернет уже стал объектом государственного регулирования, которое одновременно уравновешивается контролем со стороны общественности. Думаю, этот вариант наиболее приемлемый и для Украины».

В СМИ также акцентируется внимание на информации о том, что на компьютерные сети государственных учреждений Украины, Бельгии, Португалии, Румынии, Чехии и Ирландии нацелен новый вирус MiniDuke. Эксперты российской «Лаборатории Касперского» (Kaspersky Lab) и венгерской CrySys Lab, фирм, занимающихся борьбой с кибер-угрозами, идентифицировали новый компьютерный вирус. По их мнению, именно этот вирус использовался для

компьютерных атак на правительственные сети Украины, Бельгии, Португалии, Румынии, Чехии и Ирландии, а также на два аналитических центра и центр, предоставляющий медицинские услуги в США.

По мнению экспертов, новая вредоносная программа объединяет старые возможности вирусов с новыми достижениями Adobe Reader по сбору геополитических данных из высокопоставленных источников. «Это очень необычная кибератака. Я помню, как-то видел подобные компьютерные программы в конце 1990-х годов и начале 2000-х, – говорит Е. Касперский, основатель и глава Kaspersky Lab. – Я изумлен тем, что эти виды вирусов, которые находились в спячке более десятилетия, вдруг проснулись и присоединились к группе новых более продвинутых и активных компьютерных вирусов, находящихся в кибер-пространстве» (<http://rus.newsru.ua/world/28feb2013/mini.html>, 28.02.2013). Е. Касперский также сказал, что MiniDuke очень хорошо маскируется, написан на ассемблере (язык программирования) и очень небольшой по размеру – 20kb.

По мнению исследователей, в этом аспекте весьма актуальны PDF-файлы с хорошо написанным содержанием, которое в свое время сфабриковало информацию семинара по правам человека и информацию, касающуюся внешней политики Украины вместе с планами вступления в НАТО.

Исходя из того, что «кибер-войны» – тема довольно актуальная сегодня во многих странах, довольно правильным и стимулирующим выглядит решение американских властей награждать медалью солдат армии, принимающих участие в кибер-войнах и проявивших себя на службе. Об учреждении новой награды сообщается на официальном сайте Министерства обороны США. «Появление новой награды говорит об изменениях принципов военных действий», – отметил генерал американской армии М. Демпси, председатель Комитета начальников штабов при министре обороны. С развитием технологий кибер-нападения следующий «Перл-Харбор» может случиться в виртуальном пространстве, считает министр обороны США Л. Панетта.

Таким образом, анализ ситуации дает основания для констатации нескольких серьезных проблем: во-первых, в экспертной среде существует точка зрения о том, что интернет-сообщество в Украине полностью оппозиционно нынешним властям. Данная ситуация опасна и, как уже писалось ранее, требует реагирования.

Во-вторых, приведенные примеры несанкционированного воздействия на государственные и другие информационные ресурсы в

стране являються в своїй сукупності важливим питанням національної інформаційної безпеки. В зв'язі з цим представляється необхідним посилення контролю за виконанням діючого законодавства і вдосконалення законодавчого забезпечення в сфері функціонування інтернет-ресурсів.

В-третьих, міжнародне співтовариство звиняє Україну (не розділяючи правопослушних громадян і злоумисленників) в інтелектуальному піратстві. В теперішній час ці звинувачення поки існують на декларативному рівні, однак за ними, дуже ймовірно, послідує санкції. Враховуючи, що на Заході питання інтелектуальної власності привертає дуже велику увагу, ці санкції, в разі їх застосування, будуть дуже чутливими. Тому ще однією важливою задачею для нашого суспільства є необхідність пришвидшеної роботи по вирішенню питань захисту інтелектуальної власності в інформаційній сфері.

А. Березельський, провідний бібліотекар НЮБ НБУВ

Закон України «Про виконавче впровадження»

Виконавче впровадження як завершальна стадія судового впровадження є видом державно-правового примусу, спрямованого на організацію процесу, з примусової реалізації рішень судів та інших органів (посадових осіб) у випадку невиконання їх фізичними та юридичними особами у добровільному порядку. Нова редакція Закону, що регламентує дану сферу, а саме Закону України «Про виконавче впровадження», прийнятого ще другим Президентом України Л. Кучмою 21 квітня 1999 р. набрала чинності 8 березня 2011 р.

Також було внесено зміни до Цивільного процесуального, Господарського процесуального, Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів, Кодексу адміністративного судочинства України та законів «Про державну виконавчу службу», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», що спрямовані на вдосконалення процедури примусового виконання рішень судів та інших органів.

Серед нововведень можна виокремити надання права стягувати кошти податковими органами, банками та іншими фінансовими

установами, Держказначейству України тощо. При цьому перелік органів і установ не є вичерпним.

Згідно із Законом, державний виконавець отримав право одержувати безоплатно конфіденційну інформацію від органів, установ, організацій, посадових осіб, сторін та учасників виконавчого провадження.

Позитивним є те, що для безпосереднього доступу державних виконавців до офіційних електронних баз даних і реєстрів, які містять інформацію про боржників, їхнє майно та кошти, органи виконавчої влади, що забезпечують ведення таких реєстрів, подають цю інформацію на письмовий запит державних виконавців у триденний строк з моменту його надходження.

Досить суперечливим є надане державному виконавцю право безперешкодно входити до приміщень і сховищ, що належать боржникам або зайняті ними, проводити огляд зазначених приміщень і сховищ, у разі необхідності примусово відкривати та опечатувати такі приміщення і сховища, без визначення у цьому Законі понять «приміщення» і «сховище», що може призвести до порушення права приватної власності боржника у виконавчому провадженні.

Найбільш істотним для стягувача є скорочення терміну для пред'явлення виконавчого документа до виконавчої служби – один рік з наступного дня після набрання рішенням законної сили, у разі пропуску якого державний виконавець відмовиться виконувати рішення суду. При цьому не слід хвилюватися тим, хто отримав виконавчий документ до 8.03.2011 р., оскільки вони пред'являються до виконання у трирічний термін.

Недоліком є відсутність чіткого переліку видів майна громадян, на яке не може бути звернено стягнення, зокрема щодо носильних речей і предметів домашнього вжитку, кухонного посуду, дитячих речей тощо.

Таким, що зводить нанівець процедуру оголошення розшуку боржника, можна назвати право повернути виконавчий документ у разі, якщо боржник – фізична особа чи майно боржника, розшук яких здійснювався органами внутрішніх справ, не виявлені протягом року з дня оголошення розшуку. Тепер, у разі бажання звернути стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, стягувачу необхідно про це заявити письмово.

Державного виконавця зобов'язали надсилати постанови про відкриття виконавчого провадження або відмову у відкритті

виконавчого провадження, про повернення виконавчого документа стягувачу рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Держава забирає собі стягнуті з боржника гроші, якщо стягувач протягом одного року з дня їх зарахування на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби їх не витребував.

Якщо Ви боржник у виконавчому провадженні, то тепер оскаржувати рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби Ви будете виключно в судовому порядку.

Безумовно внесені зміни повинні підвищити ефективність примусового виконання рішень, створити додаткові гарантії для реального та своєчасного їх виконання, а також сприяти заповненню прогалин у законодавстві та узгодженню норм Закону України «Про виконавче провадження» з іншими законодавчими актами.

Поточна редакція Закону України «Про виконавче провадження» від 18.01.2013 р. містить зміни, що увійшли з наранням чинності Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”» (№ 4212-VI).

Так, прийнятим Законом доповнено перелік підстав для відмови у відкритті виконавчого провадження, внесено зміни щодо підстав зупинення виконавчого провадження, закінчення виконавчого провадження, а також доповнено положення щодо наслідків завершення виконавчого провадження.

Цей Закон встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом і застосування ліквідаційної процедури з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів. Попри велику кількість різноманітних строків, визначень, процедур Закон містить нові, покращені гарантії для тих українців, які стали заручниками виконання судового рішення.

Варто згадати скандальний випадок, що стався навколо авіакомпанії «Аеросвіт», рахунки якої були незаконно арештовані, з порушенням вимог чинного законодавства про банкрутство і Закону України «Про виконавче провадження».

Авіаперевізник скористався процедурою банкрутства, передбаченою Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», коли на кінець 2012 р. заборгованість компанії перевищила 4,2 млрд грн при загальній балансовій вартості активів 1,46 млрд. В авіакомпанії підкреслюють, що

процедура банкрутства не означає її ліквідацію, а є шляхом до її фінансового оздоровлення та відновлення роботи.

25 січня цього року «Аеросвіту» таки вдалося скасувати арешт, але вимушена зупинка в роботі не допомагає при пошуку шляхів виходу зі складної ситуації.

Чергові зміни набудуть чинності 11.10.2013 р., з прийняттям Закону «Про депозитарну систему України».

Цей Закон визначає правові засади функціонування депозитарної системи України, встановлює порядок реєстрації та підтвердження прав на емісійні цінні папери та прав за ними у системі депозитарного обліку цінних паперів, а також порядок проведення розрахунків за правочинами щодо емісійних цінних паперів.

На сьогодні виконавче провадження – невичерпне джерело дискусій і суперечностей у процесі його здійснення. Про необхідність внесення змін до законодавства сказано багато. Проте закон – це теорія. Але є ще практика.

Як зазначають експерти, проблемою № 1, яка реально існує в процесі здійснення виконавчого провадження, є те, що державні виконавці органів державної виконавчої служби України не завжди виконують свої обов'язки щодо надання сторонам виконавчого провадження та їхнім представникам можливості ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, особливо у випадках, коли державні виконавці реалізують у межах виконавчого провадження корупційні схеми. Законом України «Про виконавче провадження» на законодавчому рівні не встановлено порядок, який би забезпечував і гарантував відсутність конфлікту між сторонами виконавчого провадження, їхнім представникам, з одного боку, і державним виконавцем – з другого, щодо можливостей ознайомитися з матеріалами виконавчого провадження без усяких перешкод.

Черговим каменем спотикання став процес звернення стягнення на майнові права. У нас у країні цього не роблять.

Так, при здійсненні звернення стягнення на майнові права слід застосовувати норми ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження». Правові основи здійснення оцінки майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності в Україні визначені Законом України «Про оцінку майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності в Україні».

Усе зрозуміло. Однак небажання державних виконавців працювати дивує, а незнання процесу і нормативної бази – бентежить. І попри усні та письмові пояснення, як «це» робити, результату нуль.

Закон України «Про виконавче провадження» встановлює особливий порядок і обмеження щодо звернення стягнення на житло громадян. Так, згідно зі ст. 63 згаданого Закону, примусова реалізація будинку, квартири, земельної ділянки, іншого нерухомого майна фізичної особи проводиться тільки у разі відсутності в нього достатніх засобів або рухомого майна. Передусім стягнення звертається на грошові кошти боржника, у тому числі на рахунках і вкладах у банківських установах. І тільки крайнім заходом може стати продаж «з молотка» будинку або квартири, де фактично мешкає боржник.

Що стосується правомірності дій держвиконавця, нібито встановленої органами прокуратури, то кваліфіковані юристи можуть з цим посперечатися.

На жаль, сьогодні є усі підстави стверджувати, що виконавчій службі вигідно йти на «крайні заходи». Судячи із систематичності, з якою з легкої руки держслужбовців збувається заарештоване майно громадян, як правило, за безцінь, приватними фірмами, у цій сфері сьогодні діє чітко відлагоджена корупційна схема.

По-перше, майно, передане на примусову реалізацію, спочатку оцінюється дещо дешевше за його ринкову вартість.

По-друге, у процесі проведення торгів ціна лота штучно занижується ще наполовину.

По-третє, після того, як майно знецінюється до межі, на нього швидко знаходиться покупець з числа «потрібних» людей або підставних осіб. Сторонніх претендентів, що намірилися взяти участь в аукціоні, методично відсівають всілякими способами – аж до раптової зміни місця проведення торгів або не допуску до попереднього огляду лота.

По-четверте, усі учасники операції мають з цієї схеми свій інтерес.

Цікавою для розгляду є так звана схема «примусового продажу».

Так, зі збільшенням пропозицій заставних квартир з'явилися і нові методи роботи банкірів з неплатниками. Клієнтам пропонують списати частину заборгованості, якщо ті погодяться добровільно продати заставну квартиру, якщо ж ні – банки без вагань відбирають нерухомість.

Тому одним з найнебезпечніших шляхів придбання заставної нерухомості юристи вважають публічні торги. У цьому разі у позичальника є чимало можливостей визнати угоду недійсною – від оскарження процедури проведення аукціону до претензій щодо оцінки нерухомості.

Згідно із роз'ясненням Верховного Суду України, якщо торги будуть визнані такими, що проведені з порушенням

законодавства, то покупець не є добросовісним і придбане майно може бути витребуване. За словами правників, такі ситуації нині зустрічаються досить часто. «Наприклад, торік навесні було внесено зміни до інструкції про виконавче провадження, згідно з якими виконавча служба не має права без дозволу органів опіки виставляти на торги нерухомість, право власності або право користування якою мають неповнолітні діти. Однак на практиці держвиконавці порушують цей пункт інструкції. Згодом це є підставою для визнання торгів недійсними», – наголосив старший партнер адвокатської компанії «Кравець і Партнери» Р. Кравець.

Деякою розрадою для покупців мають стати нові правила реєстрації права власності на нерухомість і передача функцій реєстраторів приватним нотаріусам. Тепер при купівлі нерухомого майна з публічних торгів і отриманні у нотаріуса свідоцтва про його придбання покупець може тут же зареєструвати право власності на куплений об'єкт, після чого оскаржити угоду буде вже складніше.

Нещодавно, Комітет з питань правової політики провів засідання, на якому були вирішені організаційні питання і затверджено план роботи на період роботи II сесії Верховної Ради сьомого скликання. Було вирішено створити шість підкомітетів, один з яких присвячений питанням організації і діяльності органів юстиції і виконавчої служби (А. Мохник).

Упродовж II сесії Верховної Ради сьомого скликання комітет планує підготувати до розгляду ряд законопроектів. Зокрема, у першому читанні передбачено розгляд законопроекту «Про внесення змін до Закону “Про виконавче провадження”» (відносно збереження права власності боржника на єдине житло і земельну ділянку, на якій воно розміщене) (№ 1048). Проект спрямований на створення правових умов для захисту права власності на житло, заборону примусового виселення власників житла і членів їхніх сімей у разі, якщо це їхнє єдине житло. Таким чином, це дасть можливість боротися з подібними маніпуляційними схемами реалізації житла громадян.

Народний депутат України Т. Слюз (після інциденту, що стався з нею та її колегами з фракції «Батьківщина» О. Кужель і Л. Денисовою у харківській лікарні, де відвідували Ю. Тимошенко) зніціювала ряд змін до законів України.

«Оскільки нас викидала з лікарні виконавча служба, я поцікавилась її правами і обов'язками. Згадала чимало моментів, коли виконавча служба виконує сумнівні рішення судів у нічний час. Зазвичай це стається, коли йдеться про рейдерські захоплення підприємств.

Я була шокована, дізнавшись, що виконавча служба має право виконувати свої обов'язки з 6 ранку до 22 год, а також у святкові та вихідні дні. Зареєструвала законопроект «Про внесення змін до Закону “Про виконавче провадження”». Пропоную, щоб державні виконавці проводили виконавчі дії лише у робочі дні і в робочий час – з 9.00 до 18.00. Щоб в цей час на робочому місці був керівник, бухгалтер і юрист. А не робили “маски-шоу” у вихідні чи вночі».

У цілому новою редакцією Закону України «Про виконавче провадження» удосконалено положення старого Закону, що, безумовно, є позитивним моментом. Закон усе ж таки більш чітко визначив і закріпив повноваження державних виконавців, конкретизував порядок вчинення ними певних виконавчих дій та інші положення, що сприятиме неупередженому, своєчасному і повному виконанню рішень судів та інших органів (посадових осіб), а також має істотно дисциплінувати боржників.

Проте з моменту введення в дію Закону минуло небагато часу, тому деякі положення нового Закону ще потребують доопрацювання під час практичного застосування та подальшої зміни норм.

Безумовно, Закон дасть змогу ефективніше виконувати рішення судів, однак проблема залишиться відкритою, поки суди не доведуть, що їм можна довіряти. А тоді і люди будуть по-іншому ставитись до виконання їхніх рішень. Крім того, як показує практика, державні виконавці часто забувають, що невід'ємною частиною практики є виконання ними своїх службових обов'язків. Тому Державна виконавча служба України в особі керівних посадовців цієї служби зобов'язана здійснювати постійний контроль за додержанням державними виконавцями положень Закону, де реально встановлені ті чи інші права учасників виконавчого провадження. А також передбачати відповідальність за недотримання таких вимог. Без цього не запрацює жоден закон, яким би досконалим він не був (за матеріалами: comments.ua, wz.lviv.ua, cipro.com.ua, rada.gov.ua, euroua.com, gazeta.ua).

Е. Войцеховская, мл. науч. сотр. НЮБ НБУВ

Возможен ли импичмент Президента в Украине?

7 февраля лидеры трех оппозиционных фракций А. Яценюк, В. Кличко и О. Тягныбок зарегистрировали в Верховной Раде законопроект «О порядке импичмента Президента Украины». Такого

рода документ официально зарегистрирован уже не впервые, ранее, в августе 2011 г., законопроект № 9066 о порядке импичмента Президента Украины уже был зарегистрирован лидером «Фронту змін» А. Яценюком, однако так и не был рассмотрен.

Проект закона, представленный лидерами оппозиции, предусматривает, что инициировать начало процедуры импичмента Президента может 1/5 конституционного состава парламента (90 народных депутатов), обосновав такую необходимость в письменном представлении, а не так, как на сегодняшний день – в соответствии со ст. 111–112 Конституции при наличии не менее 226 голосов. Затем парламент создает специальную следственную комиссию, в которую входят специальный прокурор и специальные следователи. Выводы и предложения комиссии рассматриваются на заседании ВР. В случае, если обвинения обоснованы, то не менее 300 народных депутатов принимают решение об обвинении Президента. После этого Конституционный Суд выносит заключение о соответствии процедуры расследования требованиям Основного закона. В свою очередь, Верховный Суд подтверждает наличие в действиях главы державы признаков государственной измены или другого преступления. И тогда не менее 338 парламентариев выносят решение об отстранении главы государства. До момента, пока новоизбранный Президент не вступит в свои полномочия, его обязанности делегируются Премьер-министру.

Как правильно замечают эксперты, на сегодняшний день порядок проведения процедуры импичмента Президента сводится к краткому общему описанию процедуры. Но осуществить такой процесс в Украине считается невозможным, т. к. в парламенте провластное и симпатизирующее президенту большинство, поэтому набрать необходимое количество голосов для запуска механизма досрочного прекращения полномочий Президента практически невыполнимо.

В новом же документе четко прописан порядок деятельности специальной временной следственной комиссии относительно импичмента Президента, правовой статус специального прокурора, специальных следователей, председателя, заместителя председателя, секретаря и других членов специальной временной следственной комиссии, принимающих участие в процедуре импичмента. Также особое внимание уделяется именно открытости и гласности данного процесса. В законопроекте подчеркивается, что специальная временная следственная комиссия должна проводить свою работу в форме

открытых заседаний, а соответствующие решения должны приниматься народными депутатами открытым поименным голосованием.

По словам народного депутата Украины от фракции «Батьківщина» Г. Зубко, процедура импичмента является одним из весомых способов сдерживания и противовесов злоупотребления должностного лица своим полномочиям, механизмом контроля общества за властью, который обеспечивает недопустимость узурпации государственной власти. По его мнению, четкая процедура импичмента прописана в законодательстве всех европейских государств.

Такого же мнения и руководитель юридического департамента «Фронтун змін», народный депутат П. Петренко, заявляя, что сегодня институт Президента Украины сконцентрировал всю полноту власти в государстве, а это, в свою очередь, должно предусматривать и политическую ответственность перед избирателями. «Едва ли не единственным механизмом отстранения Президента от должности является процедура импичмента за совершение им государственной измены или другого преступления. За все годы украинской независимости президенты Украины не несли никакой ответственности перед своим народом. Именно механизм импичмента делает главу государства подконтрольным народу, заставляет выполнять взятые на себя во время избирательной кампании обязательства», – считает он.

С тем, что законодательные изменения процедуры импичмента необходимы, соглашается и народный депутат Украины Л. Грач. «Если мы говорим о попытках строительства правового государства с теми демократическими атрибутами, которые должны быть, такой закон должен быть принят», – считает он. Однако политик уверен, что в данном случае законопроект А. Яценюка – это не более чем пиар-акция, поскольку большинство, которое есть в парламенте, не проголосует за этот законопроект.

Противники принятия законопроекта об импичменте Президента заявляют, что такой закон – это всего лишь защита и лоббирование интересов определенных политических групп. Председатель Высшего совета юстиции В. Колесниченко считает, что, если бы Президент не делал эффективные шаги, которые он делает сейчас (в т. ч. и для борьбы с коррупцией), этого проекта не было бы. Поэтому никакой перспективы у законопроекта об импичменте нет, заявляет юрист.

В мире много стран, в которых действует процедура импичмента, однако к такой мере прибегают крайне редко из-за высокого доверия к власти. Например, в Румынии в 2007 г. парламент страны объявил

президенту Т. Бэеску импичмент. Причиной этого стали выводы специальной парламентской комиссии, которая обнаружила, что в своих действиях глава румынского государства «превысил полномочия, данные ему Конституцией страны». Однако месяцем позже состоялся референдум по вопросу отставки президента Румынии с занимаемой им должности. По его результатам, большинство (75 %) голосовавших высказались за то, чтобы Т. Бэеску продолжил исполнять свои обязанности в качестве президента Румынии. В начале июля 2012 г. парламент Румынии снова вынес импичмент Т. Бэеску, находящемуся у власти уже второй срок подряд. За отстранение его от должности проголосовали 258 из 432 депутатов, против – 114. Инициатором процедуры отстранения правоцентриста Т. Бэеску от должности стала оппозиционная левоцентристская коалиция, которая подготовила подробный доклад о его деятельности за последние два года пребывания на посту главы государства и обвинила политика в нарушении Конституции. Однако в этот раз, по данным румынских властей, в ходе народного волеизъявления за отстранение главы государства от должности выступили более 87 % избирателей. Но итоги референдума были признаны недействительными, так как процент явки составил около 46 %, тогда как для того, чтобы референдум был признан состоявшимся, в нем должны принять участие не менее половины населения, имеющего право голоса.

В Европе единственным принятым импичментом главы государства стал импичмент президента Литвы Р. Паксаса. При том что он пользовался огромной поддержкой людей, временная комиссия Сейма 1 декабря 2003 г. пришла к выводу, что Р. Паксас может находиться «под влиянием ряда лиц», в т. ч. Ю. Борисова (российский предприниматель, которого обвиняли в связях с российской мафией и международными террористами), что «создает угрозу национальной безопасности страны». В основе обвинений лежал факт предоставления президентом литовского гражданства Ю. Борисову якобы в качестве ответной услуги за спонсирование президентской избирательной кампании.

В России по Конституции, принятой в 1993 г., процедура во многом схожа с украинской: отрешение президента РФ от должности производит Совет Федерации 2/3 голосов по представлению Государственной думы. Несмотря на неоднократные попытки объявить импичмент первому президенту Б. Ельцину, ни одна не увенчалась успехом. Он обвинялся Государственной думой по четырем пунктам: развал СССР,

---

развязывание войны в Чечне, ослабление обороноспособности и безопасности России, расстрел Верховного совета в 1993 г. В результате голосования ни одно из обвинений не получило поддержки большинства депутатов, и процедура была прекращена.

По мнению автора законопроекта А. Яценюка, данный закон о порядке импичмента поможет заставить каждого Президента делать то, что он обещал перед выборами. Однако предложенный законопроект вряд ли пойдет на пользу именно Украине, поскольку будет направлен лишь на укрепление гарантий оппозиции. Набрать 90 голосов для запуска процесса импичмента можно практически в любой день, что будет являться перманентной угрозой для главы государства. Так что, отмечая необходимость принятия этого закона, нельзя не акцентировать внимание на том, что в нынешнем варианте этот проект – не более чем лоббирование оппозиционных интересов.

Политолог М. Погребинский считает, что импичмента В. Януковичу не будет, так как сегодня такого закона не существует. Он подчеркнул, что даже если Верховная Рада Украины примет закон, то для того, чтобы он вступил в силу, нужно чтобы Президент его подписал. «Конечно Президент закон не подпишет, будет вето, а чтобы преодолеть его нужно 300 голосов. А 300 голосов в оппозиции нет и никогда не будет – ни в этом, ни во всех последующих парламентах», – подчеркнул М. Погребинский.

В том, что оппозиция не сможет реализовать законопроект об импичменте Президента, уверен и политолог В. Бала, акцентируя внимание на том, что для того, чтобы объявить импичмент, нужно изменить Конституцию Украины. «В данном случае ситуация с импичментом может служить только инструментом для обсуждения ситуации, сложившейся в стране, в отношении Президента, власти. Кроме того, я не вижу никаких инструментов, чтобы это можно было воплотить в жизнь», – подытожил эксперт.

Традиционно законопроекты об импичменте направляются в Верховную Раду в период политических кризисов. Ранее народные депутаты неоднократно пытались урегулировать соответствующие пробелы в законодательстве путем принятия законопроекта «О временных следственных комиссиях (ВСК), специальной временной комиссии и временных специальных комиссиях Верховной рады». Законопроект о ВСК вносился в повестку дня сессий парламента с 1999 г., периодически принимался депутатами, но каждый

раз ветировался Президентами Л. Кучмой, позже В. Ющенко. В 2008 г. народным депутатам удалось преодолеть вето главы государства – за закон в полном составе проголосовали фракции ПР, БЮТ и Компартии, а также девять представителей фракции НУ – НС. Но спустя месяц фракции БЮТ и НУ – НС поддержали отмену закона, не подписанного Президентом.

В 2009 г. 408 парламентариев (в частности, представители фракции ПР) вновь приняли закон о ВСК, а 3 марта народные депутаты 391 голосом преодолели вето Президента. От возможного импичмента В. Ющенко спас Конституционный Суд, который признал документ не соответствующим Основному закону.

Украинцы, обсуждая в сети данный законопроект, сомневаются в самой возможности начать такую процедуру, поскольку считают, что Президент на данный момент уже узурпировал власть и данный документ не пройдет и начальной стадии утверждения. Большинство согласно с тем, что в арсенале инструментов общества для контроля власти такой закон должен быть обязательно. Однако проблема не в законах, а в их соблюдении, поэтому даже если и будет принят этот закон – его исполнение находится под большим сомнением.

Кроме этого, в необходимости принятия закона про импичмент красноречиво говорит проведенное информационно-аналитическим агентством «Главком» онлайн-голосование на тему: «Как вы оцениваете результаты работы Президента?», где пользователям было предложено пять вариантов ответа: от полностью позитивного «Янукович – лучший Президент в истории Украины» до максимально негативного «Даешь импичмент». В опросе приняли участие около 25 тыс. человек. Приблизительно 90 % голосующих – это более 20 тыс. человек – выразили мнение о досрочном прекращении Президентом своих полномочий.

Однако, по данным результатов опроса Фонда «Демократические инициативы» и Центра им. Разумкова, однозначно против импичмента Президента выступили менее половины опрошенных. Из 2009 респондентов за отставку главы государства высказались 34,1 %, это приблизительно 680 человек.

Однозначно можно сказать что закон, упрощающий или, по крайней мере, делающий возможным начать саму процедуру импичмента Президента, в Украине необходим. А уж как это сделают – через парламент, Конституционный Суд или народный референдум – покажет время.

Н. Вербицька, влас. кор. СІАЗ НБУВ

Випробовування України інтелектуальною власністю: політична та комерційна складова

Питання захисту інтелектуальної власності в Україні вже тривалий час перебуває у фокусі уваги міжнародних організацій, зокрема Офісу торговельного представника США, що відповідає за американську політику в зовнішній торгівлі. Відповідно до закону, офіс щороку має готувати звіт щодо ситуації (передусім, проблем) із захистом прав інтелектуальної власності у зарубіжних країнах. Україна у цій «Спеціальній доповіді 301» була присутня впродовж останніх 15 років. Її переміщували між різними категоріями: країни, за якими спостерігають – Watch List (1998, 2008–2011), країни з підвищеним рівнем спостереження – Priority Watch List (1999–2000, 2006–2007, 2012) і найбільші порушники Priority Foreign Country (2001–2005).

Слід зазначити, що за період з 1991 р., крім України, лише п'ять із понад 110-ти країн потрапляли до списку найбільших порушників. Це Китай (1991, 1994, 1996), Боснія і Герцеговина (1993), Індія (1991–1993), Тайвань (1992), Таїланд (1991–1993).

Рішення про те, які країни відносити до найбільших порушників, Офіс торговельного представника може приймати за власною ініціативою або з урахуванням висновків такого роду об'єднань, як Міжнародний альянс інтелектуальної власності (ІПА). Саме цей альянс свого часу ініціював переміщення нашої країни до Priority Foreign Country, уперше внісши рекомендації щодо цього в 2000 р. та назвавши її «піратом номер один із виробництва CD-дисків у Центральній та Східній Європі». Перед цим у 1999 р. ІПА порушив перед офісом питання розгляду доступу України та ще кількох країн СНД до Генералізованої системи преференцій (ГСП).

Офіс торговельного представника тоді врахував рекомендації альянсу не з першої подачі, поклавши певні надії на підписаний у 2000 р. тодішніми президентами України та США Л. Кучмою та Б. Клінтоном план дій. Але, не відчувши істотних результатів, уже у звіт від 2001 р. офіс таки вніс Україну до головних порушників прав інтелектуальної власності. За цим послідувало припинення у вересні 2001 р. дії ГСП для України. Києву повернули торговельні преференції та перевели в іншу категорію лише у січні 2006 р. Тоді втрати для України оцінювали у 100 млн дол. на рік.

У грудні 2011 р. Міжнародний альянс інтелектуальної власності знову подав петицію щодо перегляду доступу нашої країни до Генералізованої системи преференцій США. Вона була прийнята до розгляду Офісом торговельного представника США 29 червня 2012 р. 2 жовтня в офісі вже відбулися слухання щодо перегляду доступу України до ГСП.

Міжнародний альянс інтелектуальної власності рекомендував присвоїти Україні статус Priority Foreign Country і негайно призупинити право України на отримання пільг згідно із «Узагальненою системою преференцій». На сьогодні Україні присвоєно статус Priority Watch List разом з Аргентиною, Чилі, Китаєм, Коста-Рікою, Індією, Індонезією і Росією. Статусу Priority Foreign Country нині не має жодна країна.

У повідомленні ПРА з цього приводу вказувалося, що «серед проблем України лютуюче піратство онлайн і звичайних товарів, урядові рішення проти законослухняних членів суспільства, а не проти шахраїв, і повсюдне використання неліцензійного програмного забезпечення на підприємствах і в урядових організаціях».

У ПРА також підкреслили, що рівень піратства і захисту ліцензійних прав погіршилися за останні два роки. «В Україні поширено як безкоштовне, так і платне скачування музики і фільмів. Багато ринків і вуличні кіоски в Україні, як і раніше, рясніють нелегальними копіями музичних записів, фільмів і програмного забезпечення всіх видів», – зазначив ПРА.

У травні 2012 р. також стало відомо, що Україна, за підсумками 2011 р., піднялася на вісім сходинок – з 31-ї на 23-тю – у світовому рейтингу країн за найбільшою кількістю кібер-загроз і вперше увійшла в десятку країн з найбільшою кількістю спам-зомбі, фішингу та мережевих атак.

Згідно зі щорічним звітом Symantec про рівень кібер-злочинності, найбільший ріст шкідливих активностей можна спостерігати у вигляді збільшення кількості спам-зомбі в країні – Україна в 2011 р. вийшла на сьоме місце у світі, хоча ще у 2010 р. займала 20-й рядок.

Збільшення кількості загроз також проявилось й у вигляді зростання числа ботів – шкідливих програм, які автоматично виконують дії замість людей, часто без їх згоди. За цим параметром Україна за рік піднялася на шість позицій у рейтингу і у 2011 р. посіла 40-ву сходинку. Крім того, українські боти були визнані найбільш «довгоживучими» – за тривалістю роботи вони займають дев'яте місце у світі,

функціонуючи в середньому 10 днів. Це говорить про те, що жителі України приділяють незначну увагу інформаційній безпеці – у результаті зараження шкідливим ПЗ їхні комп'ютери перетворюються на ботів, контрольованих зловмисниками протягом досить тривалих періодів.

Серед міст України за кількістю ботів лідирує Київ. Далі такі міста, як Львів, Одеса, Макіївка і Донецьк.

Якщо розглядати позиції України за кількістю інтернет-загроз серед країн регіону ЕМЕА, до якого належить Європа, Близький Схід і Африка, то країна в 2011 р. зайняла 12-те місце за кількістю інтернет-загроз.

На думку експертів, Україна – дуже важливий центр хакерства, разом із Росією, Бразилією, Китаєм і, меншою мірою, Індією. У цих країнах досить освічене молоде населення, високий рівень безробіття і обмежені можливості працевлаштування. Однак, на думку експертів, кібер-злочинність не є негайною загрозою для українців. Наша країна в особливому становищі, адже має один із найнижчих у Європі рівнів підключення до Інтернету.

Тепер на підставі рекомендацій ПРА і консультацій із правовласниками Торгова палата США сформує так званий «Звіт 301». Країни, які потрапляють до нього, виключають із «Загальної системи привілеїв» (GSP) – програми американського уряду з підтримки економічного зростання країн, що розвиваються, у рамках якої в США безмитно ввозять 3,4 тис. видів товарів із 140-ка країн. Як вказують в ПРА, завдяки GSP за 11 місяців 2012 р. українська продукція на 70 млн дол. була ввезена до США безмитно. Отримання статусу пріоритетної країни робить застосування санкцій практично вирішеним питанням, вважають експерти.

Найімовірніше, рішення США щодо застосування економічних санкцій відносно України буде прийнято не на її користь, вважає партнер юридичної фірми «Трайдент» Д. Гузій. «Як би ми не намагалися вести переговори, у США тепер є залізний аргумент – вони вже два роки попереджали нас про можливість такого результату», – додав керуючий партнер юридичної компанії Jurimex Ю. Крайняк.

За словами аналітика Міжнародного центру перспективних досліджень І. Газізулліна, найгірше у цій ситуації навіть не те, що Сполучені Штати Америки позбавлять країну митних пільг, а те, що це не дає національній IT-індустрії вийти з тіні. «Велика частина IT-сектору розвивається у тіні, вони не платять податків, а експорт складно

простежити. Проблема поганого захисту інтелектуальної власності в Україні шкодить бізнесу загалом. Як результат, у людей немає зацікавленості відкрито працювати в Україні», – констатує І. Газізуллін.

20 лютого поточного року в Офісі торговельного представника у Вашингтоні були проведені слухання щодо «Звіту 301», на яких виступили як представники альянсу, так і України.

Аргументи альянсу щодо погіршення ситуації з дотриманням прав інтелектуальної власності в Україні за останні два роки, а також пропонувані способи їх вирішення викладені у деталізованому звіті на 13-ти сторінках. Серед основних рекомендацій збільшення рейдів і посилення кримінального переслідування за використання та розповсюдження неліцензійної продукції, закриття інтернет-ресурсів з «піратським» контентом (насамперед найбільшого з них Ex.ua), притягнення до відповідальності власників ринків («Петрівка» у Києві, «Барабашово» у Харкові, «Маяк» у Донецьку, «7-й кілометр» в Одесі тощо) та окремих торгових точок, де продається неліцензійна продукція, посилення перевірок за її перевезенням на кордоні, боротьба з «піратським» програмним забезпеченням (частку якого в Україні оцінили у 80 % упродовж останніх п'яти років), урегулювання, у тому числі законодавче, питань створення і діяльності організацій колективного керування. Кожна з цих позицій небезпідставна, проте з ряду аргументів оцінки української сторони кардинально не збігаються з оцінками альянсу.

Наприклад, в альянсі згадують про План дій щодо вдосконалення захисту інтелектуальної власності, ухвалений між Україною та США в 2010 р., як про такий, що зовсім не виконується. Можна припустити, що якщо подібний аргумент зіграв свою роль у 2000 р., то і нині його використовують. Водночас начальник управління контролю за використанням об'єктів інтелектуальної власності Державної служби інтелектуальної власності України С. Наливайко, який брав участь в обох слуханнях у Вашингтоні (у жовтні минулого року та 20 лютого цього року), каже, що Україна виконує План на 90 %. Невиконаним залишається головним чином те, що потребує ухвалення у парламенті. Зокрема, це стосується законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав», який ніяк не може просунути далі після ухвалення в першому читанні у лютому 2011 р.

Якщо С. Наливайко на слуханнях вказує, що на легалізацію програмного забезпечення у держорганах у бюджеті нинішнього року

зкладено 100 млн грн, і саме стільки було передбачено спільним Планом дій, то аргументом представника альянсу Е. Шварца було те, що 100 млн грн (або 12,3 млн дол.) становлять лише 10–20 % від загальної суми, у яку обчислюють повний перехід на легальне програмне забезпечення. За його словами, загальна сума може становити близько 200 млн дол. До цього Е. Шварц додає ще побоювання, що цьогорічний бюджет можуть переглянути.

Якщо в альянсі вважають, що в Україні все ще існує проблема камкордінгу (незаконного запису аудіовізуальних творів під час їх демонстрації в кінотеатрах з подальшим поширенням в Інтернеті та на оптичних носіях), то, за даними української сторони, у країні за останні два роки не було зафіксовано жодного такого випадку.

Якщо ПРА рекомендує посилити контроль за провезенням неліцензійної продукції залізничним транспортом на кордонах, зокрема з Росією, то, за словами С. Наливайка, контрабандні перевезення залізницею взагалі припинено. На цьому етапі «пірати» використовують таку тактику, як пересилання авіудіовізуальної продукції поштою фізичними особами, зауважує він. І в такому випадку готового рецепту щодо того, як з цим боротися, немає не тільки в Україні.

Ну і, зрештою, в альянсі називають Україну «тихою гаванню для злочинних синдикатів», водночас в Україні відносять характер «піратства» до стихійного, а не організованого.

На остаточне рішення Офісу торговельного представника про внесення України цього року до «чорного списку» та позбавлення її торговельних преференцій може вплинути і політична складова. Оскільки в Держдепартаменті США наприкінці минулого року неодноразово зазначали, що серед важелів, які може застосувати Вашингтон щодо України у зв'язку з ситуацією з вибірковими переслідуваннями, можуть бути й економічні, зокрема згадувалася співпраця з Міжнародним валютним фондом.

Стосовно суто комерційної складової, то альянс – структура, що відстоює насамперед інтереси компаній-членів, серед яких і такі великі виробники програмного забезпечення, як Microsoft. Тому не дивно, що й аргументи вибудовує відповідно до цих інтересів. Але уявити собі, що в українському бюджеті за складної економічної ситуації в країні може віднайтися 200 млн дол. на повну легалізацію програмного забезпечення, також важко.

Крім того, українська влада вже має досвід того, до якого народного обурення призводить, скажімо, закриття сайтів. Варто лише

згадати про закриття минулого року файлообмінника Ex.ua, яке викликало масштабні хакерські атаки та звинувачення в обмеженні свобод. Можливо тому, пам'ятаючи про таку реакцію, американські компанії-правовласники самі не подають заяви про конкретні випадки порушень (які за українським законодавством є підставою для проведення перевірок і розслідувань), створюючи ситуацію «немає заяви – немає порушення». Оскільки весь «народний гнів» тоді сконцентрується передусім на них.

«Проблема захисту інтелектуальних прав в Україні стала систематичною. Це заважає залучати та утримувати інвестиції, у першу чергу у секторах з доданою вартістю виробництва, а саме: це галузі, де створюються нові робочі місця та проявляється інтелектуал країни», – сказав президент Американської торговельної палати в Україні Х. Зукоскі. «На цьому етапі це стосується не так створення відповідної законодавчої бази, це вже все написано і досить добре, проблема в тому, що не вистачає тих, хто слідкував би за дотриманням законів».

Перше місце у рейтингу порушників Україна отримала саме у цьому році як сигнал того, що світова спільнота стежить, що після усіх попереджень за останні два роки ситуація погіршилася, а держава цьому тільки сприяла. За словами Х. Зукоскі, крім прямої боротьби з піратством, в Україні потрібно навчати користуватися ліцензійним продуктом і створювати середовище, де люди будуть зацікавлені купувати ліцензійне і самі будуть створювати щось нове, знаючи, що їхнє авторське право захищене і вони отримують гроші за свою роботу.

«Без базових гарантій захисту українці просто не будуть витрачати свій час, ресурси та зусилля на те, щоб розробляти нові цікаві речі, які принесуть користь суспільству і будуть використовуватися у всьому світі», – вважає Х. Зукоскі.

Утім, однією з головних перепон у створенні такого середовища, де люди будуть купувати ліцензоване програмне забезпечення, українці називають ціну. Більшість тих, хто взяв участь в опитуванні онлайн Української служби «Голосу Америки», вказали, що купувати ліцензійне програмне забезпечення фінансово недоступно. Зокрема, на запитання «Чи схвалили б ви більш жорсткі дії влади, щоб припинити користування неліцензійними програмами і медіаконтентом?» лише кожен п'ятий підтримав «репресії» проти комп'ютерного піратства. Більшість – 72 % – негативно висловилися щодо застосування жорсткіших дій. І лише 6 % не могли визначитися з відповіддю.

Активна дискусія розгорнулася навколо цього питання і на сторінці Час-Тайм у соціальній мережі «Фейсбук». Серед коментарів такі: «Поки Україна не здолає тотальну корупцію, допоки не підніме рівень життя і доходів своїх громадян, до того часу про якусь-там інтелектуальну власність говорити нема чого. Українці не готові віддавати свої кровні готівкові гроші за “повітря” – за те, чого не можна потримати у руках», – пише А. Кухар зі Львова.

«Операційна система Windows 7 у середньому 1000 грн, набір Microsoft Office Professional – 3600 грн. Розпізнавання тексту FineReader коштує 746 грн, архіватор – 360 грн, антивірус – 300. Запис/копіювання дисків Nero – 580 грн. Разом – 6586 грн. А тепер скажіть, чи зможе дозволити собі українець за все це заплатити?» – запитує Владислав з Івано-Франківська.

«Я виступаю за захист авторських прав. Але я не згоден з власниками, які продають свій товар за захмарними цінами, не враховуючи рівень життя у країнах, де він продається», – пише Алекс з Києва.

У «Майкрософт Україна» говорять, що вартість неліцензійного програмного забезпечення, встановленого на комп'ютери в Україні, зросла більше ніж на 13 % за рік і сягла рекордних 647 млн дол. Головна причина в тому, що все більше людей може собі дозволити комп'ютер, але тільки з піратськими програмами.

«Що стосується цінової політики, то ціни на програмне забезпечення в Україні нижчі, ніж, наприклад, в Європі чи США. Крім того, ми проводили дослідження в Україні, яке виявило, що насправді для користувачів на першому місці стоїть не ціна програмного забезпечення, а його надійність», – констатує керівник департаменту захисту прав інтелектуальної власності «Майкрософт Україна» Ю. Омельченко.

За переконанням голови Асоціації розвитку інтернет-простору В. Левандовського, виживати на ринку не тільки українському, але й світовому будуть ті компанії, які виявляють більшу гнучкість до умов життя в країні. Скажімо, якщо продукт коштує 50 дол. у Сполучених Штатах Америки, то відповідна його ціна в Україні повинна бути 50 грн.

«Хороший приклад показали “Епл Стор”, де програму можна купити за 2–3 дол. Якщо вона хороша – компанія заробить свої мільйони. Відповідно, якби компанії хотіли, щоб їм платили, вони б прив'язували вартість до реалій ринку», – вважає В. Левандовський. Для того щоб зменшити рівень піратства, свій вклад могла б зробити і держава, говорить фахівець. Це стосується не так насильницького контролю, як пільг для тих, хто хоче купити ліцензійне.

Тим часом користування неліцензійним програмним забезпеченням в органах державної влади та на держпідприємствах є однією з основних претензій до України Міжнародного альянсу інтелектуальної власності. Раніше в компанії Microsoft підрахували, що частка неліцензійних програм, що їх використовують у державному секторі України, перевищує 70 %.

Натомість у Держслужбі інтелектуальної власності наголошують, що ця цифра перебільшена – так само, як і зауваження з боку Міжнародного альянсу інтелектуальної власності. Частка неліцензійного програмного забезпечення в державному секторі не перевищує 40 %, наголосив перший заступник голови держслужби О. Янов. Цей показник щороку зменшується, додав він. «Багато комп'ютерної техніки закуповується з уже встановленим програмним забезпеченням, по-перше. По-друге, хоч і невеликі суми, але держава все-таки заплановує кошти для кожного центрального органу виконавчої влади на легалізацію або ж для закупівлі програмного забезпечення», – зазначив він. За словами О. Янова, на 2013 р. у державному бюджеті України на легалізацію програмного забезпечення передбачено 100 млн грн.

Деякі аналітики говорять, що діючі українські закони є достатніми для боротьби з піратством – була б воля їх застосовувати. Як повідомив експерт з юридичних питань О. Христофоров, у новому Кримінальному кодексі, прийнятому в Україні в кінці минулого року, авторські права достатньо надійно захищені: за незаконне використання і поширення матеріалів, захищених авторськими правами, передбачено до шести років тюремного ув'язнення.

Утім, хоча українське законодавство й передбачає покарання за порушення права інтелектуальної власності, випадки судових позовів – чи то проти держустанов, чи проти приватних підприємств – в Україні поодинокі. Проти порушників у державному секторі поки наважилося виступити лише компанія Microsoft.

Як зазначив партнер адвокатської фірми «Василь Кисіль і партнери» О. Мамуня, загалом в Україні позови на захист авторських прав часто фактично безнадійні. Особливо, якщо ідеться про позов проти державної установи. «Непросте завдання – отримати рішення на користь приватного бізнесу проти державного органу. Особливо в такій сфері, як захист прав інтелектуальної власності. Особливо якщо така судова перемога матиме за результат серйозні матеріальні втрати з боку держави», – каже юрист. За його словами, Україні потрібно виробити ефективну систему покарання за порушення права

інтелектуальної власності. Доки цього не буде, вважає він, порушення будуть і на рівні пересічних громадян, і на рівні органів влади.

Світовий досвід захисту інтелектуальних прав передбачає застосування більш ефективних методів. Наприклад, французьке агентство HADOPI, що стежить за виконанням закону про захист авторських прав, вважає за доцільне змусити місцевих власників сайтів відстежувати піратський контент. Про це йдеться в доповіді, опублікованій на сайті агентства.

Наглядові органи будуть виносити власникам сайтів, що розмістили нелегальні файли, до трьох попереджень. Якщо після третього попередження дані не буде видалено, то до сайту застосують санкції. Серед них блокування сайту по IP і DNS і навіть відбирання доменного імені. Крім того, влада зможе заблокувати акаунти сайту в платіжних системах, наприклад у PayPal.

Агентство особливо підкреслює, що попередження будуть виноситися як за викладені для скачування файли, так і за «стрімінг» (надання доступу до файлів без обов'язкового скачування).

HADOPI – прийнятий Францією в 2009 р. закон і однойменне агентство, що стежить за його виконанням (аббревіатура можна розшифрувати як «закон, що сприяє захисту авторських прав в Інтернеті»). Після прийняття закону критики назвали його найжорсткішим законом з авторських прав у світі. Згідно з його положеннями, користувач, викритий у скачуванні піратського контенту, отримує до трьох попереджень. Після третього попередження йому може бути заблокований доступ до Інтернету на місяць.

Варто зазначити, що дії української влади щодо боротьби з інформаційним піратством також активізувалися останнім часом. «Ближчим часом органи виконавчої влади у взаємодії з Верховною Радою повинні значно покращити правову базу захисту авторських і суміжних прав у нашій державі. Загроза віднесення України до категорії основних світових порушників у цій сфері є серйозним викликом для нас», – заявив віце-прем'єр-міністр К. Грищенко під час зустрічі з головою Державної служби інтелектуальної власності М. Ковінею.

Віце-прем'єр-міністр доручив оперативно надати пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази та практики правозастосування в сфері боротьби з «піратством» і збору авторської винагороди, ситуація в якій є предметом ретельного моніторингу з боку США та країн ЄС.

«Немає сумнівів, що стан захисту авторських прав є одним з ключових критеріїв, які визначають імідж України у діалозі з партнерами на Заході. Готовність ставити знак рівності між “піратством” і крадіжками є ознакою сучасного цивілізованого суспільства. Відтак ми повинні вжити невідкладних заходів для поліпшення ситуації», – зазначив К. Грищенко.

Проблемам захисту інтелектуальної власності була присвячена XX Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання інтелектуальної власності», що відбулася в Києві 21–23 лютого 2013 р. Організаторами заходу виступили Державна служба інтелектуальної власності України, Всесвітня організація інтелектуальної власності та Державне підприємство «Український інститут промислової власності».

Міжнародна конференція зібрала майже 300 учасників, серед яких фахівці з України, Польщі, Білорусі, США, Молдови, Китаю, Грузії, Російської Федерації, Казахстану та інших країн.

У рамках заходу обговорювалися питання розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності, сучасні проблеми й перспективи розвитку правової охорони та захисту авторського права та суміжних прав в Україні, захист прав інтелектуальної власності в адміністративному порядку Апеляційною палатою Державної служби інтелектуальної власності України, теорія та практика захисту прав інтелектуальної власності в судовому порядку.

Відкриваючи конференцію, голова Державної служби інтелектуальної власності України М. Ковіня зазначив, що сьогодні служба прагне запровадити якісно новий рівень державного керування у сфері інтелектуальної власності, заснований на застосуванні практичного підходу до використання інтелектуальних досягнень в інноваційному процесі. Ставиться мета створити у сфері інтелектуальної власності сприятливе правове поле для бізнесу та підприємництва. Великий обсяг роботи, що ведеться нині, спрямовано на тісну співпрацю з європейськими та міжнародними патентними закладами.

«У сфері нашої постійної уваги – вдосконалення національного законодавства. Наразі група досвідчених фахівців працює над удосконаленням Цивільного кодексу України та приведенням його статей у відповідність до міжнародних норм у сфері інтелектуальної власності. Ведеться активна робота з упровадження безпаперових технологій у процесі взаємодії правовласника з державними органами. У 2013 р. систему, що забезпечує цей процес, буде введено в промислову експлуатацію. До досягнень минулого року варто віднести

реєстрацію в Україні 100-тисячного патенту на винахід та 75-тисячного патенту на корисну модель, а також отримання ДП «УППВ» сертифіката ISO 9001», – зазначив М. Ковіня.

Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Дж. Теффт, виступаючи перед учасниками конференції, зазначив, що сьогодні, в умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку, рушіями економіки є лише інновації. Однак права на інтелектуальний продукт мають бути захищені.

«Ми бачимо позитивні зрушення, прогрес у напрямі захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності з боку держави, але є й негативні моменти. Зокрема, до них належать використання нелегального програмного забезпечення, неузгодженість дій учасників процесу зборів авторських винагород, а також піратське розповсюдження контенту. США висловлюють неспокій з цього приводу не лише тому, що наші компанії втрачають гроші. Ми зацікавлені в модернізованій, демократичній Україні, для якої захист прав інтелектуальної власності є ключовим процесом», – зазначив Дж. Теффт.

Особливу увагу учасників конференції привернув спеціалізований семінар ВОІВ, присвячений вирішенню міжнародних комерційних спорів, який провела юридичний радник Центру ВОІВ з арбітражу та посередництва Дж. Шалнау.

«За роки незалежності України погляди на роль інтелектуальної власності в житті суспільства кардинально змінилися. Сьогодні ні в кого не викликає заперечення теза про те, що основою економіки майбутнього є інтелектуальний продукт. Наша конференція збрала багатьох професіоналів сфери ІВ, і їхні конструктивні пропозиції, думки, досвід, оцінки діяльності у цій перспективній сфері дуже важливі для нашої подальшої роботи», – підсумував роботу конференції голова Державної служби інтелектуальної власності України М. Ковіня.

27 лютого 2013 р. відбулася зустріч голови Державної служби інтелектуальної власності України М. Ковіні з директором напрямку боротьби з піратством Microsoft Corporation Д. Куто, який відвідав Україну вперше. За його словами, візит спрямовано на запобігання піратству в тих сферах діяльності, де використовуються продукти Microsoft Corporation, і він готовий надати рекомендації українській стороні та обмінятися пропозиціями.

Також у переговорах брали участь керівник департаменту захисту інтелектуальної власності «Майкрософт Україна» Ю. Омельченко та

керівник напряму із захисту інтелектуальної власності в регіоні Центральної та Східної Європи Л. Сигнорт.

Враховуючи накопичений досвід боротьби з піратством й обсяг інформації про вплив скорочення рівня піратства на розвиток економіки в Європейському Союзі та інших країнах світу, Д. Куто поділився власними міркуваннями щодо таких питань, як стан боротьби з піратством у світі, зокрема Європейському Союзі, Україні та інших країнах СНД; сприяння скороченню піратства для розвитку економік країн з високим рівнем використання неліцензійного програмного забезпечення тощо.

У свою чергу М. Ковіня зазначив, що для України актуальним питанням є захист авторського права та суміжних прав, зокрема легалізація програмного забезпечення в державному секторі. «У 2013 р., як і в наступні роки, активна позиція держави буде спрямована на системну легалізацію програмного забезпечення в органах виконавчої влади. Сьогодні триває вдосконалення порядку фінансування заходів з легалізації комп'ютерних програм в органах виконавчої влади та використання відповідних коштів, закладених у Державному бюджеті України на 2013 р. Звичайно, що зазначена сума не вирішує глобально цю проблему, але дає впевненість у тому, що в майбутньому з реальних можливостей державного бюджету кошти будуть виділятися і питання у цьому секторі поступово вирішуватиметься в позитивному напрямі», – зазначив М. Ковіня.

За його словами, наразі першочерговим завданням для Державної служби інтелектуальної власності України й ряду громадських організацій, які співпрацюють з нею, є робота просвітницького характеру. Зокрема, М. Ковіня запросив представників компанії Microsoft Corporation долучатися до таких просвітницьких заходів, які проводяться для студентів і викладачів вищих навчальних закладів Києва, а незабаром планується проводити й для школярів.

Тим часом в альянсі та США в цілому продовжують нагадувати Україні про проблеми інтелектуальної власності, ігнорування яких може призвести до застосування санкцій. На відміну від 2001 р., Україна нині є членом Світової організації торгівлі, що може пом'якшити негативні економічні наслідки у випадку торгових санкцій. Водночас, за негативного сценарію, значних втрат зазнає й без того не раз постраждалий український імідж. Свої висновки щодо України в американському уряді обіцяють уже у квітні.

А. Присяжна, наук. співроб. НЮБ НБУВ**Ситуація у сфері прав людини в Україні**

На сьогодні судова система України перебуває в процесі реформування і характеризується рядом проблем. Їх чітке визначення та вирішення є нагальною вимогою сьогодення державності України: постає необхідність розробки практичних рекомендацій, які дали б змогу вдосконалити діяльність органів суду, здійснення правосуддя, адаптації законодавства до європейських стандартів.

Після закінчення Другої світової війни для забезпечення недопущення повтору агресії з боку будь-якої держави було створено ряд міжнародних інституцій. Зокрема, у 1949 р. була створена Рада Європи, а трохи пізніше Європейський суд з прав людини (ЕСПЛ). Протягом усього періоду свого існування суд мав декілька змін своєї структурної організації та змістовної ролі, але останній Регламент процедури суду був прийнятий лише у 1998 р.

Суд складається з кількості суддів, що рівнозначна кількості країн-членів Ради Європи. У суді не може бути двох представників однієї країни. Судді обираються Парламентською асамблеєю Ради Європи строком на шість років з правом бути повторно обраним з країн-членів Ради Європи. Зі свого складу суд обирає свого голову і двох його заступників. Голова обирається строком на три роки з правом переобрання на наступний термін. Крім голови та суддів, суд складається з комітетів, палат, у які і входять обрані судді. Комітети складаються з трьох суддів, палати – зі семи. Існує також Велика палата, у яку входить 17 суддів. До складу Великої палати входить голова суду, його заступники та інші судді, що обираються за окремою процедурою. Палати та комітети мають своїх голів, що обираються зі складу суддів.

17 липня 1997 р. Верховною Радою України було ратифіковано Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Однак сама по собі ратифікація Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод не могла привести до кардинальних змін у системі та механізмі забезпечення та дотримання прав і свобод людини та громадянина, а передбачала лише дієве законодавче покращення існуючих правових норм, що привело б до якісної зміни правових норм, регулюючих різноманітні суспільні правовідносини.

Одним із кроків на шляху реалізації положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є визначення порядку виконання рішень ЄСПЛ.

У зв'язку з цим 23 лютого 2006 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV), яким урегульовано відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення ЄСПЛ у справах проти України, з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Цим Законом до того ж було визначено органи, які беруть участь у процедурі виконання рішення Європейського суду з прав людини. Зокрема, одним з таких органів відповідно до ст. 1 Закону є орган представництва, який є відповідальним за забезпечення представництва України в ЄСПЛ і виконання його рішень.

Утім, Законом чітко не було визначено, який орган у системі органів влади є органом представництва. Натомість, таке визначення було надано постановою КМУ від 31 травня 2006 р. № 784 «Про заходи щодо реалізації Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”», якою на Міністерство юстиції України було покладено функції органу, відповідального за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та виконання його рішень.

Крім того, зазначеною постановою КМУ було затверджено Положення про урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ, на якого покладено повноваження щодо забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини під час розгляду справ про порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також інформування Комітету міністрів Ради Європи про перебіг виконання рішення суду.

Слід зауважити, що основними вимогами звернення до Європейського суду з прав людини є порушення державою прав і свобод, які гарантує Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, вичерпання усіх передбачених законодавством внутрішньодержавних методів захисту порушеного права, дотримання шестимісячного терміну звернення у Євросуд. Але потрібно мати на увазі, що майже кожна справа у Євросуді є своєрідною, до кожної потрібно підходити індивідуально, вивчати всі можливі докази та вимоги українського законодавства. І це є фактично головною

вимогою – кваліфікований аналіз матеріалів справи та її підготовка до Європейського суду.

Крім того, кожне рішення ЄСПЛ містить у собі три компоненти: грошові компенсації, індивідуальні заходи (такі як перегляд справи, де були порушені права людини українськими судами), загальні заходи із запобігання порушенням людських прав у майбутньому.

Рішення Європейського суду вважається виконаним, коли воно знімається з контролю комітету Ради міністрів Ради Європи, який перевіряє виконання всіх цих трьох компонентів. Наразі єдиним досягненням української влади, за словами члена-кореспондента Національної академії правових наук С. Шевчука, стало налагодження своєчасної та повної виплати грошових компенсацій.

Тим часом, за повідомленням голови Європейського суду з прав людини Д. Шпільмана, Україна належить до п'ятірки лідерів серед країн, з яких надходить найбільша кількість скарг до Європейського суду з прав людини (станом на жовтень 2012 р. в ЄСПЛ було понад 10 тис. скарг на Україну). Це говорить про те, що в Україні існує величезна проблема з дотриманням прав людини.

Власне, про яке дотримання прав людини в Україні може йтися, коли українці сприймають правоохоронні органи держави, суди і владу взагалі як суспільних ворогів? Яскравою ілюстрацією цієї тези можуть бути дані про довіру українців до інститутів влади, оприлюднені директором Інституту соціології НАН України Є. Головахою під час круглого столу в Києві.

Зокрема, згідно з даними Європейського соціального дослідження, останнім часом Україна посідає останні місця серед європейських країн за рівнем довіри населення до влади. У «правоохоронно-судочинному» зрізі це виглядає так: довіра українців до судово-правової системи становить 2,26 бала за 10-бальною шкалою (останнє місце в Європі), довіра до міліції – 2,5 бала (також останнє місце).

Слід зазначити, що з року в рік, протягом 2006–2012 рр., урядовий уповноважений звітує майже про одні й ті ж порушення Україною положень Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, але ситуація не змінюється. Так, найчастіше українці подають заяви до Євросуду за порушення ст. 6 Конвенції щодо розумних термінів розгляду справ, виконання судових рішень, доступності до судових інституцій і презумпції невинуватості; щодо захисту права власності, передбаченого ст. 1 Першого Протоколу до Конвенції. Також поширені

порушення ст. 3 Конвенції – погані умови утримання в'язнів, тортури та нелюдське поводження в органах внутрішніх справ.

У зв'язку з цим, у своїх рішеннях ЄСПЛ встановив для України обов'язок вжити такі заходи загального характеру: вдосконалити законодавство, привівши його у відповідність до європейських стандартів, і реформувати судову систему. Тобто вжити комплексні заходи організаційного і правового характеру. Адже якраз системні недоліки і є однією із головних причин такої величезної кількості звернень українців до ЄСПЛ. Також у ЄСПЛ вважають, що українські судді не розуміють поняття «права людини». За словами С. Шевчука, «вони (українські судді), по суті, обґрунтовують рішення не вимогами та інтересами прав і свобод, а просто посиланням на якусь норму права, яку вони десь знаходять. І я би сказав, це одна з найбільш системних і найбільш тривожних проблем у поточній правовій системі».

У свою чергу, Парламентська асамблея Ради Європи рекомендує Україні створити національний орган, який буде відповідати за виконання рішень ЄСПЛ. Про це йдеться у висновках проекту резолюції ПАРЕ. Зокрема, у документі зазначено, що держави-учасники разом із ЄСПЛ і Комітетом міністрів несуть «основну відповідальність» за ефективне застосування на національному рівні Європейської конвенції з прав людини. Також рекомендується розглянути питання про створення національного органу, відповідального «винятково за виконання рішень суду». «Крім того, національні парламенти мають брати активну участь у реалізації цих рішень і, зокрема, у виявленні структурних недоліків», – ідеться у висновках проекту резолюції.

У відповідь на ці всі звинувачення Комітетом з питань правосуддя для розгляду Верховною Радою України у другому читанні підготовлений проект закону про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (№ 0928 від 12 грудня 2012 р.). Проектом, зокрема, пропонується доповнити чинний закон новою статтею, якою буде встановлено, що Верховна Рада здійснює парламентський контроль у сфері виконання рішень і застосування практики суду у межах повноважень, визначених Конституцією України. При цьому на орган, відповідальний за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та координацію виконання його рішень (орган представництва, яким наразі є урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини), буде покладено обов'язок інформувати Верховну

Раду про виконання рішень і застосування практики суду, а також подавати щороку не пізніше 1 березня звіт про виконання рішень і застосування практики суду в Україні, у тому числі пропозиції щодо вжиття заходів загального характеру шляхом внесення змін до чинного законодавства.

Залишається питання: чи вдасться владі не «показушними», а реальними діями у сфері прав людини показати, що Україна справді націлена на виконання умов ЄС. Адже в тому, що потрібно щось робити, ніхто не сумнівається: якщо до листопада 2013 р. ситуація у сфері прав людини в Україні значно не поліпшиться, то Угоди з асоціацією з ЄС можна не чекати, і більше шансів не буде (За матеріалами: <http://nardepjournal.com>, <http://pravosud.info>, <http://www.pravda.com.ua>, <http://blogs.korrespondent.net>, <http://www.fond.lviv.ua>, <http://helsinki.org.ua>, <http://www.dy.nayka.com.ua>, <http://www.justinian.com.ua>).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Щорічна доповідь «Права людини в Україні»

Нещодавно в Києві відбулася презентація щорічної доповіді правозахисних організацій «Права людини в Україні-2012». За повідомленням представників Української Гельсінської спілки з прав людини, розбудова України як демократичної, соціальної, правової держави потребує забезпечення значно вищого, ніж є на сьогодні, рівня здійснення гарантій конституційних прав і свобод людини і громадянина у взаємовідносинах з органами влади. Насамперед, це стосується прав громадян, які встановлено у ст. 55 Конституції України щодо захисту прав і свобод людини і громадянина судом, звернення за захистом своїх прав до уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та звернення до відповідних міжнародних судових установ.

Водночас українські правозахисники відзначають деякі позитивні тенденції у сфері захисту прав людини в Україні у 2012 р., зокрема прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу, який незважаючи на існуючі недоліки виявився значно досконалішим, ніж очікувалося, а також ряд інших прогресивних законів. Можна сподіватися, що внаслідок їх прийняття ситуація з деякими правами та свободами може потенційно покращитися і тоді менша кількість людей

під час слідства буде утримуватися в слідчих ізоляторах, а новий КПК дасть змогу покращити ситуацію з правами затриманих і підозрюваних. Це є певним позитивом. Також до позитивних моментів правозахисники віднесли обрання «нового енергійного і молодого» омбудсмена В. Лутковської (уповноваженого Верховної Ради з прав людини) і реалізацію програми безкоштовної правової допомоги населенню.

«Проте незважаючи на все це ситуація з дотриманням прав людини у минулому році в Україні більше нагадує ложку меду в бочці дьогтю», – зазначає співголова Харківської правозахисної групи, голова правління Української Гельсінської спілки з прав людини Є. Захаров, додаючи, що у країні «значно погіршилася ситуація з правами громадян на свободу мирних зібрань, зі свободою слова, совісті, а, головне, з реалізацією населенням економічних і соціальних прав». Що стосується дотримання прав людини у ракурсі роботи судової влади, то, за словами Є. Захарова, у цьому напрямі ситуація не тільки не покращилась, а, навпаки, погіршилася. «Наше правосуддя залишається повністю залежним і несправедливим, особливо у політичних справах. Мають місце політичні переслідування, а правоохоронні органи використовуються як інструмент репресій. Це призводить до збільшення свавілля і безкарності правоохоронних органів, з одного боку, і до посилення почуття незахищеності у пересічних громадян – з іншого. У цілому ситуація в Україні залишається поганою», – вважає він.

З ним погоджується і юрист, викладач інституту держави й права ім. В. М. Корецького НАН України В. Білоножко: «Усі реформи влади – податкову, пенсійну, медичну, адміністративну, а також багато поточних дій держави спрямовано на зменшення дефіциту бюджету за рахунок коштів населення, і права людини, просто кажучи, ігноруються у нашій державі». Зокрема, пенсійна реформа не збільшила пенсійні виплати і не ліквідувала спецпенсії; медичну реформу, за словами правозахисника, «спрямовано і проти лікарів, і проти пацієнтів». І дійсно, після проведення медичної реформи багато людей уже просто не в змозі відвідати медзаклад, оскільки у багатьох населених пунктів у сільській місцевості вони опинилися тепер у сотні кілометрах від лікарні.

На думку деяких економістів, соціальні й економічні реформи негативно відбилися й на основних соціальних й економічних правах українців. Вони зазначають, що у 2012 р. влада України вирішила задовольнити вимоги європейських інституцій щодо прав людини лише там, «де це не буде заважати її інтересам». Також яскравим

прикладом законів, що порушують права людини, став скандальний «мовний» закон Ківалова – Колесниченка, який, на думку народного депутата В. Яворівського, є напівмертвим. «У законі, зокрема, ідеться про те, що медики мають знати державну мову. Але ж вони мають знати її, у першу чергу, як громадяни України! – зазначає В. Яворівський. – А якщо прийде хворий, який не знає й не розуміє державної мови, то хірург на цій підставі відмовиться йому робити операцію? Це повний ідіотизм, нонсенс. Такого, звісно, не буде. Є й інші пункти цього закону, які викликають сумнів щодо їх реалізації та дотримання прав людини». Низький рівень правової культури і моралі, занепад духовних цінностей у суспільстві – усі ці та багато інших чинників зумовлюють наявність великої кількості невирішених проблем у гуманітарній сфері. Тому не дивно, що наприкінці 2012 р. Українська Гельсінська спілка з прав людини визначила номінантів антипремії «Будяк року-2012», серед яких опинилися Президент України В. Янукович, Прем'єр-міністр М. Азаров, міністр освіти і науки, молоді та спорту Д. Табачник та інші чиновники.

Крім того, за останній рік в Україні істотно погіршилася ситуація з правами на безпечне навколишнє середовище, яке є одним з основних конституційних екологічних прав людини. Беручи до уваги комплексний характер проблем екології, їх органічний зв'язок з усіма політичними, соціальними та економічними факторами, стратегія природокористування в Україні має бути однією з фундаментальних складових стратегії розбудови правової, демократичної держави з розвинутою ринковою економікою. Право громадян на екологічну безпеку має забезпечуватися комплексом юридичних, економічних, технологічних і гуманітарних чинників. Проте, на жаль, ми бачимо зовсім іншу ситуацію в Україні за минулий рік, де це право людини просто зневажається.

До категорії конституційних прав належить також закріплене у ст. 40 Конституції України право кожної людини особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб з пропозиціями щодо поліпшення їхньої роботи, зауваженнями, критикою їхньої діяльності, скаргами тощо. Зазначені органи, посадові та службові особи зобов'язані розглянути звернення і надати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. В юридичній науці право на звернення тривалий час досліджується у різних аспектах і під різними кутами зору: з точки зору реалізації демократії або здійснення державного керування й участі в цьому

громадян; у конституційно-правовому, адміністративно-правовому та процесуальному аспектах; в аспекті реалізації цього права громадянами, захисту прав громадян тощо. Проте єдиного повноцінного визначення поняття права громадян на звернення вітчизняна наука досі не має, це право навіть не віднесено однозначно до однієї категорії прав людини. Його відносять до політичних або соціальних прав людини, розглядають як одне з основних публічно-політичних прав і свобод людини тощо. Але специфіка цього права порівняно з іншими правами людини, по суті, залишається невизначеною. А теоретична невизначеність природи конституційного права громадян на звернення до органів влади, його місця і значення в системі конституційних прав людини, на думку науковців, негативно позначається на ефективності правового регулювання у сфері звернень громадян до органів влади, ускладнює відносини між ними, чим гальмується розвиток демократичних і правових засад функціонування держави та суспільного життя. Адже в Конституції України нашу країну визначено як демократичну і правову державу, у якій конституційний лад ґрунтується на визнанні народу єдиним джерелом влади; серед правових засобів здійснення громадянами народовладдя є право кожного на звернення до органів влади, яке юридично забезпечує включення громадян у політичне життя країни. Тому й не дивно, що через це досі не отримали вирішення ряд важливих практичних проблем, так або інакше пов'язаних зі здійсненням громадянами їхнього права на звернення.

Підбиваючи підсумки стану з дотримання прав людини в Україні в минулому 2012 р., треба визнати, що він залишається складним. Як і раніше, відбуваються серйозні порушення громадянських, політичних, соціальних, екологічних, культурних прав і свобод. Важко вирішуються проблеми, що безпосередньо стосуються інтересів людей, незадовільно забезпечуються права на життя й охорону здоров'я, екологічні права громадян. Не поліпшується ситуація й з виконанням судових рішень, мають місце факти застосування катувань працівниками правоохоронних органів, значна кількість громадян перебуває за межею бідності. Залишаються проблеми зі свободою слова та віросповідань, дотриманням прав національних меншин.

На жаль, права і свободи людини і громадянина все ще не стали в Україні реальною цінністю. Це зумовлено, насамперед, бюрократизацією та корумпованістю державних структур, формальним характером багатьох демократичних інститутів, нерозвинутістю ринкових відносин, що створює певні труднощі на шляху формування правової

держави і громадянського суспільства в нашій країні. Проблему прав людини поки що не сприйнято більшістю керівників різного рівня як пріоритетну. Переважна більшість наших співвітчизників навіть не має чіткого уявлення про свої права, форми та методи їх захисту. За цих умов дуже важливою є діяльність усіх конституційних органів країни із захисту прав і свобод людини. Разом із судовою гілкою влади істотну роль мають відігравати і позасудові механізми такого захисту.

Як відомо, вищою цінністю у демократичному суспільстві є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. У Конституції України зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії мають визначати зміст і спрямованість діяльності держави, її основний обов'язок. Не людина для держави, а держава для людини – ось формула, якою всі ми повинні керуватися у своїй повсякденній роботі, формула, за якою зможемо побудувати дійсно демократичну, суверенну державу, у якій кожна людина могла б почуватися гідно. Стан із правами людини та основоположними свободами зміниться на краще тільки за умови докорінної зміни ставлення керівництва держави до свого головного конституційного обов'язку – утвердження й захисту прав людини. І прийняття нового КПК, інших прогресивних законів, конституційні дії влади щодо поліпшення ситуації з правами українських громадян за останній час дає певні надії та сподівання, що людина в нашому суспільстві нарешті матиме справжні права, зможе відчути себе гідною частинкою нашого суспільства.

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

**О. Єфімов, керуючий партнер, адвокат, аудитор,
канд. юридичних наук, доцент кафедри цивільного
та трудового права КНЕУ**

Цивільні процесуальні правовідносини

Що таке цивільні процесуальні правовідносини?

У першій нашій зустрічі ми говорили про те, що одна галузь права виділяється з-поміж інших тим, на що спрямована дія норм цієї галузі (**предметом**), і тим, як ця дія відбувається (**метод правового регулювання**). Сьогодні наша розмова присвячена предметові

цивільного процесуального права – *цивільним процесуальним правовідносинам*.

Ці відносини виникають у процесі здійснення правосуддя, тобто тоді, коли один із суб'єктів таких відносин (особа, яка вважає, що її суб'єктивне право вже порушено чи може бути порушено у майбутньому) звертається до суду з вимогою про захист такого права. Якщо такий суб'єкт звертається не до суду, то цивільні процесуальні правовідносини не виникають. Наприклад, якщо продавець, який не отримав оплату за свій товар, звертається до покупця з вимогою про його оплату, то ще не можна говорити про виникнення цивільних процесуальних правовідносин. А от коли така вимога продавця до покупця здійснюється через суд, тобто коли у такі відносини залучається суд, уже варто говорити про виникнення цивільних саме процесуальних правовідносин.

Причому суд має бути залучений у такі відносини саме як суд, тобто як державний орган, на який покладено здійснення правосуддя. Якщо суд залучено у відносини з іншою метою, то говорити про виникнення цивільних процесуальних правовідносин підстав немає. Наприклад, якщо суддя, замовив піцу з доставкою у приміщення суду і розраховується за її доставку, то він діє не як учасник цивільних процесуальних правовідносин, а як учасник відносин, врегульованих цивільним, тобто матеріальним, правом. Те ж слід говорити і про випадки, коли суд вступає у правовідносини з енергопостачальним підприємством стосовно постачання електроенергії і розраховується за неї. Навіть у тих випадках, коли суд заборгував за електроенергію, прострочив її оплату, цивільні процесуальні правовідносини не виникають доти, доки енергопостачальне підприємство не звернеться до іншого суду про стягнення такої заборгованості з суду-боржника. Саме у разі такого звернення до іншого суду й виникають процесуальні правовідносини.

Ті риси, наявність яких дає змогу стверджувати, що виникли цивільні процесуальні правовідносини, є їх *ознаками*.

По-перше, цивільні процесуальні правовідносини виникають тоді, коли у їх суб'єкта виникає необхідність керуватися у своїх діях нормами цивільного процесуального права. Наприклад, коли названий вище продавець не зміг владнати відносини з покупцем, який прострочив оплату, вимушений відкрити Цивільний процесуальний кодекс і прочитати у ньому, що відновити своє порушене право на своєчасне отримання оплати він може шляхом звернення до суду

з позовом. Однак просто прочитати ЦПК недостатньо для того, аби вважати, що цивільні процесуальні правовідносини виникли. І навіть написати позовну заяву недостатньо для їх виникнення. Для виникнення цих відносин необхідно ще, щоб продавець відніс чи відіслав поштою цю позовну заяву в суд і суд її отримав. От з цього моменту, коли суд стає зобов'язаним вчинити щодо такої заяви певні процесуальні дії, і слід говорити про те, що виникли саме цивільні процесуальні правовідносини.

Другою ознакою цивільних процесуальних правовідносин є те, що вони виникають у зв'язку зі здійсненням правосуддя. Тобто якщо такі правовідносини виникли між особою і судом, але не у зв'язку зі здійсненням правосуддя, наприклад у зв'язку із прийняттям такої особи на роботу на посаду охоронця, то ці відносини є трудовими, а не цивільними процесуальними, хоча й виникають вони між особою та судом. Однак суд у цьому випадку виступає роботодавцем, а не державним органом, який здійснює правосуддя.

Третьою ознакою цивільних процесуальних правовідносин є те, що вони реалізуються завдяки спеціальним методам впливу на них, притаманним саме цим відносинам.

Ці методи впливу називаються санкціями цивільного процесуального права. Наприклад, особа, яка заважає суду вчиняти правосуддя, може бути видалена із судової зали. Або свідок, який не з'явився у суд для дачі показань, може бути доставлений у судові засідання примусово. Ці та інші спеціальні санкції притаманні виключно цивільним процесуальним правовідносинам і реалізуються виключно у цих відносинах, виокремлюючи їх з-поміж інших.

Що необхідно для виникнення цивільних процесуальних правовідносин?

Фактори, з наявністю яких пов'язується виникнення інших факторів чи обставин, є передумовами останніх. Будь-яка подія (передумова) може спричинити іншу подію (наслідок), яка, у свою чергу, стане передумовою іншого наслідку. Якщо наслідком вважати виникнення та існування цивільних процесуальних правовідносин, то причинами цих правовідносин (або ж їх необхідними передумовами) слід вважати такі фактори.

Першою передумовою виникнення цивільних процесуальних правовідносин є існування норм цивільного процесуального права. Як було вказано у попередньому підрозділі, саме звернення до Цивільного процесуального кодексу та його застосування особою, чий

права порушено з метою їх захисту, є тією особливістю, яка характеризує цивільні процесуальні правовідносини. Не застосувавши норми цивільного процесуального права, жодна особа не може вступити у цивільні процесуальні правовідносини, навіть якщо вона цього неусвідомлює і робить це непрофесійно. Наприклад, якщо вона просто приходить у суд, пише «на колінах» позовну заяву, не посилаючись на жодну норму Цивільного процесуального кодексу, реєструє цю заяву в канцелярії суду, вона вже вступає у цивільні процесуальні правовідносини хоча б тому, що норми цивільного процесуального права вимушений застосовувати суд, реагуючи на таке звернення.

Другою передумовою існування цивільних процесуальних правовідносин є процесуальна правосуб'єктність суб'єктів цих відносин. За складним юридичним терміном «правосуб'єктність» криється просте його розуміння: особа повинна мати право бути суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин. Так, якщо йдеться про суд, то ним є лише той орган державної влади, який відповідно до закону уповноважений вчиняти правосуддя. Жоден артист чи напівартист у суддівській мантії суддею не є. Навіть якщо він дуже гарно грає, має привабливу зовнішність і його показують по телевізору. Жодна особа, яка є обмеженою у реалізації своїх прав через психічну хворобу, не може подати позов до суду самостійно. Їй потрібен законний представник, цивільна процесуальна правосуб'єктність якого існує і яка усуває недолік недієздатності хворого, доповнюючи її для того, аби недієздатна особа могла не лише мати, а й реалізувати свої процесуальні права.

Третьою передумовою виникнення цивільних процесуальних правовідносин є юридичні процесуальні факти, тобто події чи дії осіб, існування яких говорить про те, що ці відносини виникли. Повертаючись до прикладу, у якому йдеться про порушення покупцем права продавця на своєчасне отримання оплати, слід вказати, що подією, як юридичним фактом, є зазначене порушення права продавця, а дією є його звернення до суду з позовом.

Четвертою передумовою є існування між суб'єктами цивільного процесу матеріальних правовідносин. Наприклад, якщо дві особи живуть в різних містах України, жодного разу одна одну не зустрічали й навіть не чули про існування одна одної, ніколи нічого не купували, не замовляли одна в одної, то слід говорити про те, що ніяких правовідносин між ними не виникло взагалі. Утому числі не виникло між ними й матеріально-правових відносин, тобто відносин, що ґрунтуються на нормах матеріального права, яким є цивільне,

трудове, сімейне та інше право. Без існування матеріально-правових відносин між такими особами не можна стверджувати про можливість порушення однією особою суб'єктивних прав іншої особи. А отже, не можна говорити про те, що суд зможе захистити такі суб'єктивні права, хоча б тому, що вони не є порушеними.

Останньою передумовою існування цивільних процесуальних правовідносин є підвідомчість справи суду, тобто наявність у суду компетенції вирішити відповідний спір. Суд повинен мати повноваження захистити порушене суб'єктивне право особи. Так, якщо порівнювати процесуальні правовідносини з використанням автомобіля та усунення дефектів у можливості такого використання, то слід навести приклад повноважень АЗС, СТО та шиномонтажу.

На АЗС вам не відремонтують шину, на шиномонтажу – не відремонтують двигун, а на СТО – не заллють у паливний бак бензину. Бо вони не мають відповідної компетенції. Так і суд може вступати лише у ті відносини, у які йому дає змогу вступити закон. Не можна звернутися до суду із позовом, у якому дівчина вимагала б від хлопця взяти її заміж. Це не справа суду, втручатися у такі стосунки. У таких питаннях суд не є компетентним.

Хто є суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин?

Як не можуть існувати відносини на безлюдному острові, оскільки там немає людей, так цивільні процесуальні правовідносини не можуть існувати без їх суб'єктів. Відносини мають існувати між кимось, а не без когось. Той, без кого існувати відносини не можуть, є суб'єктом цих відносин. Той, без кого не можуть існувати цивільні процесуальні правовідносини, є суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин.

Усі суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин можна поділити на тих, без кого вони не можуть обійтися ніколи, і тих, хто їм потрібен не завжди, але не для того, щоб вони стали можливими, а для того, щоб їх зробити більш ефективними. Тобто на тих:

- хто зацікавлений у тому, як саме (на чию користь) буде вирішено спір;
- кого цікавить лише те, щоб спір був вирішений правильно, і для кого не має значення, на чию користь таке рішення ухвалить суд;
- і тих, хто відповідно до закону таке рішення має ухвалити, тобто суд, до зобов'язань якого закон відніс здійснення правосуддя.

Так, обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин є суд, без участі якого не може здійснитися правосуддя, а отже, не можуть існувати такі відносини. Самі по собі відносини між

продавцем і покупцем можуть існувати, вони навіть можуть вступити у суперечку між собою. Однак поки у ці відносини не втрутиться суд, поки продавець чи покупець не звернуться до суду, такі відносини не будуть процесуальними.

Обов'язковими суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин є сторони спору, особи, які захищають свої власні права й інтереси від порушень, таких, що вже сталися, чи таких, що можуть статися, або особи, які уповноважені законом захищати права та інтереси інших осіб. Тобто усі ті особи, яких стосується спір, які мають **зацікавленість не лише у тому, щоб цей спір був вирішений справедливо, а й у тому, як саме він має вирішитися, на користь особи, яку вони захищають.**

До таких суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин належать безпосередньо сторони спору (позивач, з одного боку, і відповідач – з іншого); це треті особи, які зацікавлені прямо чи опосередковано у тому, як буде вирішено спір, тому що саме від цього залежать власні права третіх осіб.

До осіб, зацікавлених у тому, як саме вирішиться спір, належать також представники сторін і третіх осіб, тобто тих, хто своїми процесуальними діями «допомагає» сторонам і третім особам більш кваліфіковано і якомога повніше використати їхні процесуальні права. У тих справах, де спір з приводу матеріального права ще не існує і суб'єктивні права захищати потреба ще не виникла, але коли така потреба може виникнути у майбутньому, суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин можуть захищати свої охоронювані законом інтереси. У таких справах вони називаються заявниками, іншими заінтересованими особами та їхніми представниками. Крім того, до тих осіб, які мають зацікавленість у тому, як саме вирішиться спір, закон відносить уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, прокурора, органи державної влади та місцевого самоврядування, а також осіб, які за законом діють на захист прав і свобод інших осіб.

Перераховані суб'єкти, крім суду, можуть ініціювати цивільний процес, тобто завдяки своїм діям, створити ті юридичні факти, з існуванням яких закон пов'язує виникнення цивільних процесуальних правовідносин. Цю групу суб'єктів Цивільний процесуальний кодекс називає особами, які беруть участь у справі, тобто особами, причетними до спору, вирішення якого і є завданням суду, зацікавленими у тому, щоб спір вирішився на користь якоїсь певної сторони.

Є й інші суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин. У справі вони участі не беруть, до самого спору стосунку вони не мають. Однак їх присутність є необхідною для того, щоб правосуддя здійснювалося, а процес відбувався. Їх називають іншими учасниками цивільного процесу. Їхнє завдання полягає у тому, щоб сприяти судові в розгляді справи, залишаючись при цьому абсолютно незацікавленими в тому, на чю користь буде вирішено спір. Їхня зацікавленість полягає лише в тому, щоб при здійсненні правосуддя були дотримані усі вимоги процесуального законодавства. Такими особами є секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідки, експерт, перекладач, фахівець, особа, яка надає правову допомогу. Без секретаря судового засідання, наприклад, процес не відбудеться, так як нікому буде його фіксувати, а фіксація судового засідання є обов'язковою. А от без свідків, експертів та інших осіб можна й обійтися, хоча й не завжди. Проте їх присутність у процесі істотно знижує можливість судової помилки при здійсненні правосуддя, тобто при встановленні об'єктивної істини та застосуванні до встановлених відносин норм матеріального права.

Зміст та об'єкт цивільних процесуальних правовідносин.

Досить складним для розуміння з першого погляду видається питання щодо змісту та об'єкта цивільних процесуальних правовідносин. Правильніше сказати, не для розуміння, а для запам'ятовування зрозумілого. Тобто зрозуміти ніби й не важко, а от запам'ятати зрозуміле не вдається.

Правовідносини, говорячи мовою фізики, – це категорія динамічна, а не статична. І дійсно, поки дві людини перебувають на певній відстані одна від одної і не вчиняють ніяких дій одна стосовно іншої, не те що правовідносин, а й будь-яких інших відносин не виникає. Відносини виникають між ними лише тоді, коли дії однієї людини спричиняють дії іншої людини, коли одна людина своїми діями впливає на іншу. Наприклад, одна людина посміхнулася іншій, ця інша посміхнулася їй у відповідь. Так само і цивільні процесуальні правовідносини виникають лише тоді, коли один із суб'єктів цих правовідносин вчиняє певні процесуальні дії, які спричиняють процесуальні дії іншого суб'єкта. Наприклад, звернення позивача до суду з позовною заявою спричинює відкриття судом провадження і призначення справи до слухання у суді; направлення судом повістки із копією позовної заяви відповідачеві спричинює подання останнім заперечення на позов.

Усі процесуальні дії учасники цивільних процесуальних правовідносин вчиняють відповідно до їхніх процесуальних прав та обов'язків. Сукупність процесуальних прав та обов'язків разом із процесуальними діями суб'єктів цивільного процесу і є **змістом цивільних процесуальних правовідносин**. Саме процесуальні дії, вчинені відповідно до процесуальних прав та обов'язків, і є зовнішнім вираженням цивільних процесуальних правовідносин, тією динамічною категорією, яка говорить про існування таких відносин. Так, якби позивач і відповідач завмерли і нічого протягом певного часу не вчинили, то й суду робити було би нічого. Хіба що слати повістки.

Вступаючи у цивільні процесуальні правовідносини, їх суб'єкти переслідують певну мету: захистити порушені права та охоронювані законом інтереси встановити певні юридичні факти та ін. Так, наприклад, продавець, який звертається до суду з позовом про стягнення боргу з покупця, прагне до відновлення свого порушеного права на отримання оплати за товар. Саме відновлення такого порушеного права і є **об'єктом процесуальних правовідносин**, ініційованих продавцем.

Таким чином, те, заради чого особи вступають у цивільні процесуальні правовідносини, те, на що спрямовані їхні процесуальні дії, і є об'єктом цивільних процесуальних правовідносин.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті Ubr.ua

Про автора: А. Авторгов, адвокат

У Верховній Раді України, наприкінці минулого року було зареєстровано законопроект (реєстр. № 1048 від 12.12.2012 року) внесений народними депутатами України П. Симоненком та М. Дзардановим.

Зазначеним законопроектом пропонується внести зміни до Закону України «Про виконавче провадження», якими законодавчо встановити заборону на звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване це житло в межах, що не перевищує норм жилої площі згідно з законом з розрахунку на кожну особу, що мешкає разом із боржником.

---

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Законопроект отримав позитивний висновок Головного науково-експертного управління ВРУ як такий, що може бути прийнятий за основу.

В свою чергу Головне науково-експертне управління ВРУ надало свої рекомендації відповідно до яких, вказані обмеження слід доповнити механізмом, який має дозволити у випадку, якщо боржник має житло значно більшого розміру ніж передбачено у цьому проекті, переселити його в менше за розміром житло, звернувши стягнення на належне йому житло більшого розміру, у разі якщо ринкова вартість такого житла співрозмірна з величиною суми, яка має бути стягнута за виконавчими документами.

Нагадаю, що на сьогоднішній день, відповідно до чинного законодавства, звернення стягнення на будинок, квартиру, земельну ділянку, інше нерухоме майно фізичної особи проводиться у разі відсутності в боржника достатніх коштів чи рухомого майна. При цьому в першу чергу звертається стягнення на окрему від будинку земельну ділянку, інше приміщення, що належать боржнику. В останню чергу звертається стягнення на житловий будинок чи квартиру, в якому фактично проживає боржник.

Виключенням з цього правила є випадок коли сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням, не перевищує десяти розмірів мінімальної заробітної плати. У цьому випадку звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване це житло, не здійснюється.

Таким чином, громадянин, що заборгував суму більшу ніж десять розмірів мінімальної заробітної плати, наприклад, своєму ЖЕКу, може залишитись без житла, навіть у випадку коли вартість житла значно перевищує суму боргу. У цьому випадку йому мають повернути суму що залишиться після реалізації його нерухомості на умовах вимушеного відчуження в рахунок погашення боргу, а також сплати виконавчого збору, стягнення витрат та гонорару торгівельної організації, витрат на оцінку майна, та інших витрат виконавчого провадження.

Так, приміром у Російській Федерації, Цивільний процесуальний кодекс РФ прямо забороняє звернення стягнення на житлове приміщення (його частини), якщо для громадянина – боржника та членів його сім'ї, які проживають разом з ним в цьому приміщенні, останнє є єдиним придатним для постійного проживання приміщенням. Це саме стосується й земельної ділянки, на якій воно розташоване.

Одразу зазначу що цей випадок не стосується нерухомості, яка передана в іпотеку.

Зазначена норма в травні 2012р. була предметом розгляду Конституційного Суду РФ, та визнана такою що відповідає Конституції РФ. У своїй постанові, КС РФ зокрема вказав, що зазначена норма направлена на захист конституційного права на житло не тільки самого громадянина -боржника, а й членів його родини, а також на забезпечення зазначеним особам нормальних умов існування та гарантій їх соціально-економічних прав, та в кінцевому рахунку –на реалізацію обов'язку держави охороняти гідність особи.

Разом з тим, КС РФ вказав на необхідність внесення в чинне законодавство РФ відповідних змін, з метою забезпечення можливості задоволення вимог кредитора, у тому випадку, коли по своїм показникам об'єкт нерухомості, належний боржнику явно перевищує рівень, достатній для задоволення розумної потреби громадянина-боржника та членів його родини в житлі.

Підсумовуючи вищевикладене, хочу зазначити що на мою думку, зазначений законопроект (реєстр. № 1048 від 12.12.2012 року) з урахуванням висновків та рекомендацій Головного науково- експертного управління ВРУ, може забезпечити справедливий баланс між вимогами кредитора та зобов'язаннями боржника, не допустивши поповнення останнім рядів безпритульних за часто надуманими вимогами підприємств ЖКГ та банківських установ, та при цьому не зачіпаючи іпотечні угоди (*Відібрати житло не можна залишати // ubr.ua (<http://blog.ubr.ua/pravo/vdbrati-jitlo-ne-mojna-zalishiti-5012>). – 2013. – 5.03).*

***

Блог на сайті «Сегодня.ua»

Про автора: Лисицький

Многое удивляет в законопроекте № 2400 «Про внесення змін до статті 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо банківських вкладів фізичних осіб».

Do we return to the Советский Союз?

Первое, что приходит в голову: самая влиятельная политическая сила (автор законопроекта № 2400 – народный депутат от ПР) решила вернуть нас в Советский Союз. Ибо только в СССР после прихода большевиков к реальной экономической власти лишь узкий

круг субъектов внешнеэкономической деятельности имел право на валютные депозиты. Примеру СССР в свое время, уже после своего образования, последовали КНДР, КНР, Куба...

Особенно удивляет следующее противоречие: наши вожди ведут нас в ЕС, в котором ограничений на депозиты в иностранной валюте (не в ЕС-валюте) просто не существует. После нескольких часов хождений по сайтам ЕЦБ, Банка Англии, Бундесбанка, Народового банка Польши автору не удалось обнаружить запретов типа предложенных законопроектом № 2400. Порадовала, правда, моя любимица Польша – в ней таки да, и вполне очевидно, существуют депозиты в иностранной валюте (прошу к сайту Народового банка Польши). Может быть, вожди передумали и не собираются вести нас в ЕС???

В сочетании с предложением ввести налог с оборота, которым в 1932 году был добит НЭП, которым был добит предприниматель, этот законопроект № 2400 вызывает особую тревогу.

Валютные депозиты и так «работают» на экономику Украины. Hands off them!

По последним данным НБУ, депозиты, привлеченные депозитными корпорациям (кроме НБУ) по итогам января сего года достигли «всего лишь» 584 млрд. грн. Украинский вариант названия этого показателя выглядит так: «3.2. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України)».

Но ведь кредитов банки выдали на 818 млрд. грн.

Вдумайтесь: депозитов привлекли на 584, а кредитов выдали на 818 млрд. грн.

То есть, сумма выданных кредитов на 234 млрд. грн., или на 40% больше (!) привлеченных депозитов. За счет чего сформировалась такая большая разница? Спросите-ка у каждого банка в отдельности...

Могут дать подсказку: уставной капитал... и-и-и... другие источники.

Прошу обратить особое внимание на то, что по данным самого надежного источника монетарной информации (каким с 1996 года есть НБУ!) объем валютных кредитов на конец января текущего года достиг 300 млрд. грн. в то время как объем привлеченных валютных депозитов составил существенно меньшую сумму – только 256 млрд. грн.

Сопоставим эти две величины: привлекли депозиты в инвалюте на 256 млрд. грн., а выдали кредитов на 300 млрд. грн. – на 44 млрд. грн. больше... То есть, выдав кредиты в инвалюте на 44 млрд. грн.

больше имеемых депо в инвалюте банки приняли на себя (на себя!!!) весьма значительные валютные риски... Честь им и хвала!

Честь и хвала владельцам банков! Честь и хвала НБУ – главному регулятору банковской системы!

Депозиты никогда не могут быть инвестициями

Особенно настораживает финальный абзац раздела «Обгрунтовання необхідності прийняття акта», который прописан так:

«З прийняттям пропонованого законопроекту разом із проектом Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо банківських вкладів фізичних осіб» держава отримає дієвий механізм інвестування вітчизняної економіки».

То есть, запретом валютных депозитов автор рассчитывает получить деньги для инвестиций в экономику Украины. Но если уж и направлять валютные депозиты на инвестиции, то для начала их нужно просто изъять из кредитования – изъять из банков! Что же тогда будет с банковской системой Украины? Ведь нужно забрать 256 млрд. грн. и, соответственно, урезать уже выданные кредиты. Что ждет Украину в результате реализации такого супер шариковского сценария? Новый Голодомор? Полный развал державы?

Может быть, проще перейти к выращиванию антарктических пингвинов на банановых деревьях? Бананов и так много, а пингвинов не очень. И детишки пингвинов любят... *(Запрет валютных депозитов. Хоть стой, хоть падай! // Сегодня.ua (<http://www.segodnya.ua/blogs/lisickiyblog/Blog-Zapret-valyutnyh-depozitov-Hot-stoy-hot-paday.html>). – 2013. – 4.03).*

***

Блог на сайті «Сегодня.ua»

Про автора: В. Бовсуновский

Упрощение в ГАИ – только на бумаге

Я решил заодно снять с учета и оформить собственный, купленный пару лет назад по доверенности автомобиль. И тут же на практике проверить «упрощение процедуры»

Пяти минут в МРЭО и общения с водителями, которые пытались зарегистрировать авто, оказалось достаточно, чтобы отбить какое-либо желание терять на это время. По сравнению с тем, что было, наверное, стало проще. Но нормального отношения к гражданам со стороны организации, которая живет за счет налогов и административных

услуг, так и не появилось. Как и прежде, посетителю МРЭО непонятно, куда конкретно идти, какие конкретно документы заполнять, где брать бланки и в каком порядке, в какое окошко их нужно подавать. А с учетом очередей и стоящих в них нервных автомобилистов, то и подойти спросить не у кого.

БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА

Мне кажется, что реформировать что-либо в работе МРЭО бесполезно. Опыт предыдущих реформ показал, что единственный правильный путь – передать все несвойственные ГАИ функции в руки частных организаций. Тем более что есть сомнения в их реальной пользе для общества: техосмотр и медсправки отменили, что никак не сказалось на аварийности. Хуже не будет и в том случае, если и водительские права будет выдавать не ГАИ, а лицензированные эксперты, как в ЕС и США.

В случае с регистрацией авто роль альтернативы ГАИ частично выполняют частные нотариусы. Водители к ним идут и производят покупку/продажу авто по доверенности не потому, что хотят сэкономить, а по той причине, что им, во-первых, оказывают достаточно высокий уровень сервиса, во-вторых, все происходит быстро и без очередей (а если нужно ждать, то не в коридоре стоя в очереди, а сидя на удобном диванчике). В-третьих, сама процедура является четкой и понятной: кроме паспорта, кода и свидетельства о регистрации авто, больше ничего не нужно. В МВД же (как и в других госструктурах) все делают так, чтобы человеку было там неудобно и непонятно – заявления, учетные карточки, акты, подписи и другие «прелести» бюрократического аппарата.

Формализация процессов – дело нужное. Но вот потребитель административных услуг – автомобилист, не должен многократно заполнять формуляры одними и теми же данными, ходить по окошкам и кабинетам. Набор единых окон должен превратиться в одно окно, желательно, электронное.

В случаи с регистрацией авто деловой процесс по своей сути является очень простым. Один человек хочет продать машину, второй – купить ее. Им нужен лишь профессиональный свидетель, который зарегистрирует сделку и подтвердит то, что имущество приобретено легально. В Европе на оформление такой сделки нужно 20–30 минут, а у нас в лучшем случае люди справляются за 3–4 часа. А ведь чтобы их найти, нужно отпроситься на эти полдня с работы. В качестве альтернативы под МРЭО продолжают шнырять посредники, за деньги ускоряющие процессы в несколько раз. Может быть, в этом все дело?

НАЧНИТЕ С ТАБЛИЧЕК...

Чтобы сделать работу МРЭО удобной для автомобилистов, нет нужды изобретать велосипед. Для начала нужно выложить понятную инструкцию и бланки заявлений на сайте ГАИ вместе с образцами, чтобы человек мог их заполнить дома, в спокойной обстановке, а не на коленке в очереди. На заборе самого МРЭО можно, например, повесить табличку, из которой понятно, где именно находится смотровая площадка, а при въезде поставить шлагбаум с будкой (как на парковке у супермаркета). Водитель подъехал к будке, протянул заранее заполненные бумаги и подготовленные документы с квитанциями, оператор парковки поднял шлагбаум, машина проехала на осмотр к эксперту. Чтобы ее проверить, ему достаточно нескольких минут. И еще столько же уйдет на внесение изменений в базу данных. Ничего сложного.

ТЕХНИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

На протяжении нескольких лет ГАИ проводит для СМИ демонстрации работы новых комплексов автоматической фиксации нарушений ПДД. Причем, по словам генералов, речь идет о настолько умных комплексах, что они способны выявить краденый либо разыскиваемый автомобиль в потоке и тут же сообщить об этом на пост. Если оборудование и технология есть, может, все эти технические ноу-хау применять не только для наказания водителей, но и для их удобства? Например, любой такой комплекс может стоять при въезде в МРЭО и автоматически фильтровать авто в розыске либо под арестом: это снизит и нагрузку на экспертов, и сэкономит время автомобилистам, у которых с документами все в порядке.

Конечно, для всего этого должно быть желание реально упростить жизнь автомобилистам, а не «для галочки».

Комментарии:

bovvlad Добавлю еще один момент. Существует несколько поводов заплатить кому-либо деньги. 1. Налог, 2. Сбор, 3. Услуга, 4. Благотворительность. В случае если бы указанные суммы были налогом или сбором, они бы уходили в госбюджет. Помочь стране нужно, если так решил закон. Если это благотворительность, то я сам могу установить ее размер. Если речь идет про услугу, а в данном случае берут деньги именно за это, то ее не должны оказывать монопольно, от нее должны быть возможность отказаться (без каких-либо неудобств и последствий) и/или ее должны оказывать несколько субъектов предпринимательской деятельности,

чтобы у потребителя был выбор. Также потребитель должен знать в чем именно заключается услуга, а навязывание услуги запрещено. Дело не в суммах. Дело в том, что не нужно платить вымогателям. Вообще ничего. Ни одной гривны, ни пяти, ни семиста. Пусть эти бездельники идут работать честно.

vktr оформлял машину прошлый год все было быстро и вполне корректно. тут такой момент : на фирме предложили зарегистрировать за 300 уёв и не ходить в ГАИ. не поленился , сходил и зарегистрировал за 300 гривен -маленькая разница. так что афтырь лукавит, хочет сервис на высшем уровне , а платить не хочет. нет времени и желания стоять в очередях – заплатил и тебе домой принесли. а за те деньги, что берут гайцы – к ним в контору. как говорится по Сеньке и шапка.

bovvlad 700 гривен это мало? Сколько тогда должно быть? Откуда вы вообще цифру в 300 взяли бланк свидетельства о регистрации – 185,63 грн. государственный номерной знак – 126,56 грн. Услуги ГАИ по регистрации автомобиля – 190,15 грн. Печать акта эксперта-криминалиста – 54,36 грн Комиссия банка за внесение всех платежей (если физическое лицо) около 36 грн. Еще около 100 грн за что-то (еще не разобрался на что эта квитанция) ИТОГО: около 692 грн. (для автомобиля иностранного производства) Но дело не в этом. Почему я вообще должен за это платить? Никогда не задумывались? Для того, чтобы ГАИ нормально себя чувствовала? Из всех этих платежей мне нужна лишь номерные знаки. Техпаспорт меня устроит и на бумаге, как было раньше. За печать криминалиста вообще не хочу платить – это функции МВД искать угнанные авто, а не моя обязанность оплачивать их работу.

vktr ну может и дороже, но суть не в цифре, а в том , что за сервис нужно платить.

bovvlad Нужно. Но во-первых, должна быть альтернатива (конкуренция) между поставщиками услуг, во-вторых, усдуга должна иметь какую-нибудь ценность. В чем ценность перерегистрации для потребителя? Напоминаю, что автомобиль становится твоим в тот момент, как ты заплатил за него деньги и заключил договор купли-продажи (либо в виде другого документа). Перерегистрация нужно МВД для того, чтобы вести учет автомобилей. Но платить МВД за это заставляет граждан, хотя эта услуга им не нужна. В-третьих, цена должна быть оправдана. Я уже писал – почему техпаспорт стоит 185 грн, а не 18,5 грн? Я занимаюсь полиграфией – очень четко могу сказать, что эта пластиковая карточка в себестоимости 1 доллар. Государственный номерной знак стоит на практике (если заказывать у жестянщиков) – 50 грн. за штуку. Услуга эксперта-криминалиста это вообще нечто

загадочное – милиция берет за исполнение своих же функций (это финансируется из бюджета) деньги. А что за комиссия банка аж в 36 грн? Заработок по 200 грн. на продаже

xrun.morjov Бред собачий. Если чел пришел первый раз в МРЕО и увидел там кучу народа он уже сходит с ума. А все настолько просто что вопрос не стоит даже обсуждать. Достаточно позвонить по телефону и поинтересоваться хотя бы для начала. А по приезду пошел, взял заявление, заполнил его по указанной на стенде форме и поехал на площадку осмотра. Там посмотрел гаец, сверил все что нужно и ты обратно в зал. Оплатил через автомат денег сколько нужно и в порядке очереди подал в окно приема документов а через пару часов тебя вызовут в другое окно и выдадут новые документы. Делов на пять копеек.

bovvlad Представляете – да. Я считаю, что человек вообще не должен заходить в офис. Есть фронт офис, есть бэк-офис. Так вот, человек должен подать заранее оформленное заявление и... все. А как работает бэк-офис и сколько там окошек, его вообще не должно интересовать. Почему пару часов? У меня нет столько времени. Почему я должен стоять в очереди? Не хочу. Я клиент и плачу за административную услугу деньги – с какой стати я должен испытывать неудобства. Перед площадкой для осмотра должны повесить табличку о том, что это площадка осмотра. А не просто паркинг. Это как минимум. Не, ну всякие люди бывают. Если вам это кажется простым и удобным, ничего не могу поделать. Удачи.

Владимир Возражаю относительно критики по этому вопросу. Впервые за длительное время решил исправить ошибку в тех паспорте. Обменял за один час. Слово офицера.

bovvlad Верю. Но я так понял, у нас разные представления про уровень сервиса. Час только на замену техпаспорта – это очень долго. На снять/поставить на учет – 3 часа – тоже очень долго. В 21-м веке так не должно быть в принципе. Эти вопросы решаются за 10-15 минут при правильной организации работы. Принтер наносит данные на готовый бланк техпаспорта около минуты. Вопрос – на что ушло еще 59 минут? Правильно, на ввод данных, которые и так есть у них в базе данных (на нее потрачены сотни миллионов бюджетных денег). Второй вопрос – почему так дорого? Если в стране после «покращения» декларируется 3 тыс. грн. средняя зарплата (правда, рабочий на АвтоЗАЗ-е объяснил премьеру, что получает 1600 грн), то как может оформление авто стоить порядка 700 грн? Может для кого-то это копейки, но я не понимаю за что.

Андрей Автор забывает про социальный аспект. Сидят мужички в форме на непыльной и весьма доходной должности. При этом получают пенсию к сорока годам. Мы думаем, что им такая льготная пенсия потому что

они рискуют жизнями. А они номера сверяют и бумажки оформляют. Это сколько же народу придётся потом работать до 62 лет, если МРЭО прикрыть?

Александр Степашкин Хочу вас поправить – льготные пенсии отменила пенсионная реформа. Теперь бумажки им надо перебирать 25 КАЛЕНДАРНЫХ ЛЕТ, чтоб заработать пенсию. А в некоторых МРЕО вообще ментов не осталось – только гражданские дядьки (в основном бывшие гаера) та тётки паспортистки. А в целом указанная проблема касается наверно только больших городов. Я живу в небольшом, где зарегистрировал машину буквально за полчаса в субботу. Никого не защищаю. Бардак есть.

donkihot

Правильная статья. То, что в ней написано касается не только ГАИ, а и многих других «реформ», проходящих на бумаге. Налоговый кодекс, обещанный «рай» для предпринимателей, оказался совсем не «раем», реформа в образовании... я сегодня разговаривал со студентами, интересовался что и как, сравнивал с тем, что слышу в новостях об образовании, с тем, как было когда я учился. Цитирую одного студента: «Все реформы – это на бумаге» понял, что всё осталось по-прежнему и в чём-то стало даже хуже, есть те же «тушки» в группах, которые за всё время обучения не бывают ни на лекциях, ни на экзаменах, но заканчивают ВУЗ, только сейчас среди них полно иностранных мусульманских имен, преподаватели в открытую называют суммы за экзамен и т.д. А ГАИ, менты, прокурорские, судьи – это вообще отдельный разговор... (*Сегодня.ua* (<http://www.segodnya.ua/blogs/bovsunovskyblog/Uproshchenie-v-GAI-tolko-na-bumage.html>). – 2013. – 1.03).

***

Блог на сайті strakhovka.net

Про автора: vitaliy dunajov

Скупой платит дважды, – вы до сих пор не верите? Значит вы не покупали китайские Айфоны, вьетнамские кроссовки и дешевые полисы ОСАГО. Сколько наши граждане обжигались на всяких скидках и дешевых товарах, все равно жажда халявы и бесплатного сыра побеждает. Большой популярностью пользуются сайты и агенты привлекающие внимание своими большими скидками по ОСАГО. Надеюсь, что с принятием нового закона «О страховании» эти сайты и агенты просто исчезнут. А пока, как они сами говорят, «... мы зарабатываем деньги». Платить ведь по обязательствам не им, а пострадавшему потом ищи-свищи эту компанию или выбивай у нее страховое возмещение, когда ее лишают лицензий или ее признают банкротом. Так было с уже

известными компаниями, которые обанкротились и на слуху у всех: «Украинская экологическая страховая компания», «Добробут», «Инвестсервис», «ИнтерТрансПолис», «Райп» ну и последняя «хорошая» компания «Лафорт». Все эти компании платили своим агентам очень большие комиссионные, от 50% до 60% от страховой премии. Конечно, в таких условиях агенты наперебой предлагали скидки 25%-30%. А наши автовладельцы попадались на такой крючок. А ведь их предупреждали об этом и предвещали приближающий крах. Сегодня почти по всем каналам показывали «обманутых» страхователей. С одной стороны их жалко, все таки люди тратили деньги, покупали «на дороге» полисы, у «честных» с виду агентов. Брали квитанции, проверяли свои полисы, интересовались в интернете и в других источниках, договор какой компании они приобретают. С другой стороны, все понятно, что они приобретали Полисы ОСАГО как можно дешевле, гнались за так называемой «халявой», за полисами со скидкой и оформлением за 5 минут. В чем причина такого наплевательского отношения наших граждан к своей финансовой безопасности? Во-первых, по мнению большинства наших граждан, они полис покупают не для себя, а для ГАИ. Ведь с ними ничего не может случиться и даже если случиться платить все равно будут не им! В то же время ГАИ уже не отвечает за контроль наличия полиса ОСАГО. Во-вторых, многие граждане не верят страховым компаниям, потому и ищут для себя полис по-дешевле. На данный момент только два выхода из сложившейся ситуации на рынке ОСАГО.

1. Введение прямого урегулирования убытков, когда страховщик, продавший полис, выплачивает пострадавшему убыток, а потом требует компенсации ущерба от страховщика виновника в ДТП.

2. Жесткая регуляция страховых агентов, которая предусмотрена в проекте нового закона Украины «О страховании». А пока остаются только надежда что когда – то наши граждане научатся думать и перестанут быть такими беспечными... (*strakhovka.net* (<http://strakhovka.net/demping-skidki-i-dva-polisa>). – 2013. – 11.03).

***

Блог на сайті trust.ua

Миндоходов готовит новый закон об обязательном всеобщем декларировании доходов.

Глава Министерства доходов и сборов Украины Александр Клименко сообщил, что готовится новый закон об обязательном всеобщем

декларировании доходов граждан. Этот законопроект разрабатывается совместно со специалистами лучших консалтинговых компаний мира – Англии, Чехии, Польши, Канады и Австралии.

Чиновник считает, что принятие этого законопроекта даст толчок к повышению налоговой культуры граждан. Как пояснил министр, сейчас Миндоходов работает над тем, чтобы человек, который заполняет декларацию, не испытывал неудобств.

Единый налог: как правильно платить?

Налогоплательщик должен иметь возможность делать это дистанционно и вся существующая информация должна быть доступна из баз данных, при этом, заполняя декларацию он не будет тратить время.

Говоря о необходимости декларирования доходов различными категориями граждан, Клименко пояснил, что в законопроекте планируется предусмотреть, что подлежать всеобщему декларированию будут лишь граждане, имеющие несколько источников доходов. Это не будет касаться, например, пенсионеров, у которых одна пенсия.

Заполнить декларацию можно будет с помощью электронного кабинета налогоплательщика, где, как уточнил Клименко, дистанционно со своего компьютера можно зайти, получить необходимую информацию, которая на данный момент есть в базах данных Министерства доходов и сборов относительно движимого и недвижимого имущества и других видов доходов.

Отменен 3 % сбор в пенсионный фонд при перерегистрации автомобилей

По словам министра, налогоплательщик сможет подписать такую декларацию с помощью индивидуальной цифровой подписи.

Напомним, Министерство доходов и сборов создано на основе Государственной налоговой службы и Государственной таможенной службы Украины указом президента № 726/2012 (*trust.ua www./news/76793-mindohodov-gotovit-novyj-zakon-ob-obyazatelnom-vseobschem-deklarirovanii-dohodov.html*). – 2013. – 11.03).

***

Блог на сайті «Блог адвоката»

Кафе и рестораны, клубы и развлекательные комплексы, фитнес-клубы и торговые центры должны платить за музыку, звучащую там. За ее несанкционированное проигрывание предусмотрена система наказаний.

С точки зрения авторского права главным критерием является признак публичности. А при любом публичном исполнении (кроме официальных и религиозных церемоний) необходимо получить разрешение автора и уплатить роялти (ст. 15 Закона об авторском праве).

Если музыка играет так, что ее могут услышать люди, не являющиеся родственниками или близкими знакомыми семьи, то это уже соответствует критерию публичности. Это касается и тех случаев, когда, например, продавец в магазине (или бармен в кафе) включил музыку «для себя», но ее слышат посетители (ст. 1 Закона об авторском праве).

Платить за исполнение объектов смежных прав (фонограмм или видеграмм) необходимо при условии их коммерческого использования (ст. 43 Закона об авторском праве). Под коммерческим использованием иногда ошибочно понимают получение собственником заведения прибыли за проигрывание музыки (плата за музыкальное оформление, за вход на дискотеку).

В ст. 43 Закона об авторском праве указано: выплачивать вознаграждение необходимо как за непосредственное, так и за опосредствованное использование фонограмм и/или видеграмм. То есть если предприниматель занимается коммерческой деятельностью (торговля, общественное питание, бытовые услуги, спортивные занятия, танцы) и в помещении его заведения играет музыка (в том числе и фоновая), это и будет ее опосредствованным использованием. Любое музыкальное произведение становится общественным достоянием после 70 лет со дня смерти автора (ст. 28 Закона об авторском праве). С этого момента его можно свободно (не нарушая личных неимущественных авторских прав) использовать. Но и в этом случае есть нюансы. Ведь у каждой песни есть автор текста (поэт) и автор музыки (композитор). Если, например, со дня смерти композитора прошло 70 лет, а со дня смерти поэта еще нет, то слушать можно только музыку и ноты. То есть даже тогда, когда произведение всем знакомо и давно «на слуху» еще не делает его общественным достоянием.

Более того, у каждой фонограммы есть исполнитель или музыкальный коллектив, который исполнил это произведение, и производитель фонограммы – компания, сделавшая запись. В этом случае, даже если произведение является общественным достоянием, на его фонограмму существуют смежные права у исполнителя и производителя, поэтому ее использование без выплаты вознаграждения уполномоченной организацией коллективного управления запрещено.

Музыка может не только транслироваться с помощью соответствующей техники, но и исполняться вживую приглашенными музыкантами. Отвечает за соблюдение Закона об авторском праве и в этом случае также собственник (уполномоченный орган) заведения.

В ст. 1 Закона об авторском праве перечислены способы публичного исполнения, среди которых представление произведений, исполнений, фонограмм, передач организаций вещания как непосредственно (в живом исполнении), так и с помощью любых устройств и процессов (музыкального центра, компьютера).

Существует мнение, что получать разрешение и платить роялти за использование радио и телевизора не нужно. Однако оно ошибочно. Ведь проигрывание передач радио и телевидения (в том числе кабельного или спутникового телевидения) подпадает под определение публичного исполнения (ст. 1 Закона об авторском праве).

Также следует иметь в виду, что приобретенный лицензионный компакт-диск предназначен для частного использования. Приобретение лицензионного диска не дает права его публично показывать, проигрывать или демонстрировать (ч. 4 ст. 8 Закона о распространении аудиовизуальных произведений).

Прежде чем организовать музыкальное оформление заведения, собственник обязан получить разрешение на использование авторских прав и подписать договор о выплате роялти за использование смежных прав. Разрешение можно получить, заключив договор с авторами всех музыкальных композиций, которые будут использоваться в заведении, или с организацией коллективного управления авторскими правами.

Если музыка играет (в живом исполнении, по радио, телевизору, компьютеру), но нет разрешения на использование авторских прав и не заключен договор с уполномоченной организацией коллективного управления, собственника (уполномоченный орган) такого заведения могут привлечь к административной, уголовной или гражданской (материальной) ответственности.

Проверяют законность использования таких объектов сотрудники подразделений ГСБЭП, налоговой милиции, Государственной службы интеллектуальной собственности Украины (ст. 255 КоАП).

В случае привлечения к административной ответственности собственнику придется уплатить штраф до 3400 грн. Если нанесен существенный вред собственникам авторских или смежных прав – грозит уголовная ответственность.

Кроме того, праволадельцы сами контролируют использование своих произведений – мониторят заведения, фиксируют факты бездоговорного использования с помощью фото- и видеосъемки, составляют соответствующие акты. В случае бездоговорного использования собственник авторского права или смежных прав может обратиться в суд и взыскать с виновного компенсацию за каждое такое нарушение.

Закон об авторском праве зафиксировал размеры компенсации: от 10 до 50 тысяч минимальных заработных плат. То есть при минимальной зарплате 1147 гривен минимальная сумма компенсации будет составлять в 11470 грн. А ведь в течение дня различные заведения используют около сотни музыкальных композиций.

Действительно, музыка – это продукт чужой интеллектуальной собственности. Вместе с тем, судебная практика свидетельствует о том, что отбиться от исков о получении компенсации за публичную трансляцию не представляет особого труда.

Недостаточно просто услышать «несанкционированное» исполнение музыкального произведения, например, в супермаркете, необходимо также надлежащим образом зафиксировать этот факт – далеко не каждое доказательство суд принимает как надлежащее.

Сбором доказательств нарушения авторских прав обычно занимаются организации коллективного управления авторскими правами. Именно они выступают истцами, а их доказательную базу при грамотном подходе можно разрушить.

Так, стоит обратить внимание суда на необходимость подтверждения факта наличия авторских прав. Бывают случаи (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10063479>), когда истец не в состоянии подтвердить даже основание исковых требований: «З тих підстав, що у наданих позивачем до позовної заяви копіях договорів про передачу виключних авторських прав відсутні положення про порядок розрахунків та реквізити автора, а на вимогу суду оригінали договорів позивачем для огляду не надані, господарський суд вказав на неможливість всебічно дослідити правовідносини щодо набуття позивачем виключних майнових прав на цей твір і як наслідок, визнав недоведеним факт передачі позивачу виключних майнових прав від автора твору». «Також господарським судом зазначено про невиконання позивачем вимоги суду відносно надання оригіналів документів, які були долучені до позовної заяви, зокрема, договорів про передачу йому виключних майнових прав на використання спірного музичного твору,

що позбавляє можливості всебічно дослідити правовідносини щодо набуття позивачем виключних майнових прав на цей твір» (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10063479>).

Кроме того, имущественные права, не указанные в авторском договоре как отчуждаемые, считаются не переданными. Это касается случаев, когда воспроизводится не сама песня, а имеет место караоке (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25715035>) и организации коллективного управления не переданы полномочия относительно именно караоке.

Представители организаций коллективного управления авторскими правами проводят так называемые «проверки» магазинов, кафе и супермаркетов – ходят под видом посетителей и снимают происходящее на камеру мобильного телефона или видекамеру. После съемки составляется акт, который предлагается к подписанию представителем субъекта хозяйственной деятельности. Неподписание такого акта делает его принятым в одностороннем порядке, что ставит его достоверность под сомнение.

По делу трансляции музыкальных произведений в магазинах «Сильпо» (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3878901>) акт «проверки» был поставлен под сомнение из-за того, что различные акты подписывал один и тот же свидетель, по-видимому, «случайно» находившийся в магазинах одновременно с представителем истца. Кроме того, это же лицо подписало протоколы проверки в разных городах.

Статус такого вида доказательств, как видео-/аудиозапись четко не определен процессуальным законодательством. Согласно ст. 32 Хозяйственного процессуального кодекса Украины, видеосъемка и акт фиксации могут являться надлежащими доказательствами, но только если с их помощью можно действительно установить наличие нарушения, или другие обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения спора. Более того, запись «контролерами» часто переписывается на CD. Который и предоставляется суду, что, в свою очередь, может повлечь ряд вопросов касательно реальной даты фиксации и аутентичности самой записи.

Что можно определить, просматривая видеозапись, на которой воспроизводится некое помещение и доносятся звуки музыки? Да практически ничего. Видеозапись не дает достоверного ответа на вопросы, какое именно устройство есть источником звука и принадлежит ли это устройство ответчику. Ведь съемка аудиоклонок не подтверждает, что именно они воспроизводят музыку и они принадлежат ответчику. А решение суда не может основываться на домыслах.

Так, по упомянутому делу трансляции музыкальных произведений в магазинах «Сильпо» хозяйственные суды Запорожской и Одесской области приняли идентичные решения: предоставленная истцом видеозапись не дает возможности идентифицировать время и источник происхождения звуковых сигналов в месте проведения записи. Соответственно отсутствуют правовые основания для удовлетворения иска. Далее эта правовая позиция была подтверждена ВХСУ, отклонившим кассационные жалобы. Подобную позицию ВХСУи суды заняли и по ряду других дел: «відеозапис, зафіксований на диску для лазерних систем зчитування, не дає можливості достовірно ідентифікувати джерело походження звукових сигналів, зафіксованих записом, у зв'язку з поганою якістю запису. Зафіксовані на диску для лазерних систем зчитування звукові сигнали взагалі не можуть бути ідентифіковані в якості фонограм, а крім того, не вбачається можливим з наданого суду відеозапису, зафіксованого на диску для лазерних систем зчитування, встановити ані адресу, за якою він здійснювався, ані дату та час його здійснення» (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/17848345>).

Приходилось встречать советы юристов назначить судебную экспертизу видеозаписи, поставив перед экспертом вопрос о возможности достоверно определить источник звука, из которого слышны музыкальные произведения, зафиксированные на видеозаписи. Оптимистический вывод таких юристов о том, что заключение эксперта о невозможности достоверно определить источник звука можно предусмотреть заранее, подходит не для всех ситуаций. И заключение эксперта не всегда может стать «железным» доказательством. Кроме того, факт неправомерного использования объекта авторского права должен доказывать именно истец, а отсутствие такого использования или его недоказанность исключают наступления ответственности для ответчика. Согласно статье 33 ХПК Украины каждая сторона должна доказать те обстоятельства, на которые она ссылается как на основание своих требований и возражений. То есть в экспертизе (и расходах на ее оплату) заинтересован именно истец: «оскільки стягнення компенсації за порушення авторських прав є видом відповідальності, саме позивач повинен довести факт порушення таких його прав відповідачем внаслідок неправомірного використання об'єкта авторського права, а відсутність такого використання чи його недоведеність виключають настання відповідальності для відповідача» (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10063479>).

Аматорская видеозапись, не подкреплённая соответствующим заключением экспертизы, действительно не может достоверно подтверждать зафиксированное. Более того, подобные ролики может без труда смонтировать опытный пользователь ПК. И, как правило, организации коллективного управления используют такие записи, фиксируя соответствующие действия письменным актом.

Поскольку такой акт составляется без участия представителей субъекта хозяйствования, не спешащих подписывать такой акт, то это обстоятельство может являться поводом для отрицания взаимосвязи между фактом публичного воспроизведения фонограммы субъектом хозяйствования, видеозаписью, временем и местом составления такого акта.

Подтверждением отсутствия такой взаимосвязи будет и то, что в качестве подтверждения факта своего присутствия в магазине или ресторане в указанное время «контролеры» предоставляют фискальные чеки. Однако фискальный чек не всегда может служить доказательством пребывания в это время в указанном месте именно представителя истца, поскольку идентифицировать лицо, осуществившее заказ, не всегда возможно.

Кроме того, существует и вопрос компетенции, на который советуют ссылаться некоторые юристы. В соответствии с Законом Украины «Об авторском праве и смежных правах» организации коллективного управления могут от имени субъектов авторских и смежных прав осуществлять управление их правами. Причём большинство этих прав могут быть реализованы исключительно на основании договорного делегирования правообладателями соответствующих полномочий. К числу исключений отнесена функция контроля, которая возложена на уполномоченную организацию коллективного управления согласно части 2 статьи 43 Закона. Действительно, наделив таким образом организации коллективного управления определёнными функциями, законодатель не наделил их специальными правами, необходимыми для реализации ими данных функций. Иными словами, у организаций коллективного управления имеется функция контроля в силу закона, но одновременно отсутствует четкий механизм ее реализации. Таким образом, организации коллективного управления не могут самостоятельно проводить проверки. Для подтверждения факта неправомерного использования ответчиком объекта авторского права организация коллективного управления должна обратиться с соответствующим заявлением в Государственный департамент

интеллектуальной собственности к госинспектору. Вместе с тем, судебная практика свидетельствует о том, что акт фиксации использования объектов интеллектуальной собственности не может быть отклонен ввиду того, что он составлен не Государственным инспектором по вопросам интеллектуальной собственности (<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14640172>).

Принимая во внимание неоднозначность советов юристов-неадвокатов, учитывайте также то, что законодательство относит расходы по оплате услуг адвоката в состав судебных расходов с последующим их возмещением за счет противоположной стороны, что не предусмотрено в случае оплаты услуг юридической фирмы или юриста – предпринимателя (ст. 44 Хозяйственного процессуального кодекса Украины) (*Законное музыкальное оформление // Блог адвоката* (http://legal-protection-ua.blogspot.com/2013/03/blog-post_12.html). – 2013. – 12.03).

***

Блог на сайті citatu.com.ua

Домохозяйство и его место в экономической системе общества.

...домашнее хозяйство – это в определенной степени первичная экономическая ячейка общества, поскольку здесь имеет место производственный процесс. Он осуществляется всеми членами семьи и теми, кто принадлежит к этой единицы не по признаку родства. Этот процесс направлен исключительно на нужды домашнего хозяйства. Это приготовление пищи, ремонт личных вещей, строительство жилья. В нашей стране с ее недостаточно развитым рыночным хозяйством значительное место в функционировании домашних хозяйств занимает подсобное хозяйство, ведение мелкого сельскохозяйственного производства на приусадебном участке, даче или огороде. Этот аспект деятельности домашнего хозяйства имеет весьма существенное значение. Однако его роль в экономической системе общества связана главным образом: 1) с собственностью домашних хозяйств на ресурсы, 2) их местом в формировании совокупного спроса, 3) их ролью в обеспечении непрерывности воспроизводственного процесса в обществе.

Субъекты домашних хозяйств выступают владельцами значительной части ресурсов общества. Именно им принадлежит трудовой ресурс, земля и капитал. Именно эти ресурсы домашние

хозяйства и доставляют на рынок ресурсов. Поэтому чем выше уровень развития домашнего хозяйства, тем более качественными будут ресурсы, которые оно предложит на рынке. При этом относительно земли и капитала уровень развития домашнего хозяйства оказывается косвенно и может реализоваться не столько как ресурс, сколько в возможных вариантах их предложения. Так, на рынке ресурсов земля, может сдаваться в аренду, в субаренду, в залог, объединяться в рамках коллективной собственности для ведения сельскохозяйственного производства или реализации других проектов и т. д.. То же можно сказать и о капитале, формы предложения которого оговариваются только уровнем развития общественного производства, так и уровнем развития субъекта собственности.

Что же касается такого ресурса, как рабочая сила, то ее качество, как и формы предложения, почти исключительно зависит от уровня развития домашнего хозяйства. Действительно, уровень образования, культуры человека, его ценностная ориентация, ее мобильность, способность реагировать на изменения в общественном производстве и т.д. все это в значительной степени формируется в семье, которая является определяющим звеном в организации жизни общества.

Таким образом, именно собственность на ресурсы является базовой категорией, которая определяет место домохозяйства в экономической системе общества, и чем выше развитие этих отношений собственности, тем мобильнее и эффективнее функционирует рыночная экономика. По большому счету, все ресурсы принадлежат домашним домохозяйствам, хотя на значительную часть их собственность распространяется только формально. Например, в нашем государстве согласно Конституции Украины и Закона Украины «О собственности» природные ресурсы, водный и воздушный пространство принадлежат народу Украины. Понятно, что персонифицировать эту собственность до уровня домохозяйства достаточно проблематично, хотя в некоторых странах есть определенные попытки это сделать. Так, в Туркмении такое природное богатство, как газ, является бесплатным для граждан этой страны. В некоторых нефтедобывающих странах от каждой проданной на экспорт тонны этого черного золота долю выручки зачисляют на счет каждого жителя страны. В большинстве же государств эта собственность народа представлена в собственности государства. Это не совсем оптимальный вариант, потому что он дает возможность многим государственным чиновникам получать незаработанные прибыли. Очевидно, что в перспективе эти ресурсы

не только формально, но и реально должны принадлежать гражданам Украины, а следовательно, и домашним хозяйствам. Цивилизованный путь к этому лежит через прозрачность и ответственность действий государственных чиновников, которые непосредственно распоряжаются этой собственностью всего народа.

Вторая важная сторона роли домашнего хозяйства в экономической системе общества – это его спрос, который выступает решающим звеном совокупного спроса на конечные блага. Спрос домохозяйств, по сути, реализует их потребительскую функцию. Она заложена уже в самой цели формирования домохозяйства, которая предусматривает объединение усилий для удовлетворения потребностей человека, для обеспечения его жизни. В рыночных условиях потребления домохозяйств является определяющим моментом ведь это конечное потребление, а именно для его удовлетворения и функционирует наконец общественное производство.

Размеры (объемы) и структура потребления домохозяйств зависит прежде всего от уровня развития производительных сил и производственных отношений как неотъемлемых составляющих любой системы общественного производства. Кроме этого на уровне этих общих условий формирования объемов и структуры потребления домашних хозяйств важную роль играет стадия развития экономической системы и ее состояние. Так, в условиях высокоразвитого рыночной системы, уровень потребления домохозяйств достаточно высокий, а дифференциация в потреблении для основной массы населения удерживается в пределах которые сводят к минимуму угрозу больших социальных потрясений вроде революции.

Другое дело в странах которые, как наша Родина, только начали развитие рыночных отношений. Здесь объемы потребления домашних хозяйств с одной стороны ограничены недостаточно высоким уровнем развития производительных сил, а с другой огромной дифференциацией в доходах разных слоев населения, стало в значительной степени следствием приватизации государственного имущества, которая осуществлялась бывшего партийно-номенклатурной верхушкой при наличии очень несовершенной правовой базы этого процесса и психологической неготовности огромных масс населения к осуществлению приватизации.

При данных для конкретной страны уровня развития производительных сил и стадии на которой находится данное общественное производство объемы и структура потребления

определяются многими факторами и прежде всего ценностной ориентацией и мотивацией членов домашнего хозяйства. Этот феномен оценивается представителями различных направлений в экономической теории по разному.

Так, представители классической школы политэкономии считают, что домашнее хозяйство, а его они определяют как целостную единицу, обладающий определенными ресурсами (рабочая сила, капитал, земля) и пытается их продать в наиболее выгодном для себя варианте, в своем потреблении руководствуется рационализмом. Он проявляется в том, что трата денег (а это определяющая и необходимая стадия в удовлетворении потребностей) или другими словами поведение потребителя определяется поиском наилучшего соотношения между ценой и качеством. Это несомненно имеет место, однако сводить всю идеологию потребительской функции домашних хозяйств к этому нельзя. На это справедливо указывают представители такого течения в экономической теории как институционализм (*citatu.com.ua* (<http://citatu.com.ua/blog-afits/3838/4338>). – 2013. – 11.03).

***

Блог на сайті «Фокус.ua»

Про автора: А. Крамаренко, редактор

Как украинской власти избавиться от коррупции.

Украинский госаппарат не сможет самостоятельно избавиться от коррупции. Хорватии в аналогичной ситуации помогло вхождение в ЕС.

Главная претензия украинских налогоплательщиков к властям – ужасающие масштабы коррупции. Не растущие сами по себе цены, не высокие налоги, не слабость гривны. И даже не убитые за зиму дороги. Именно коррупция. Потому что она всему перечисленному причина.

Хотите пример? Пожалуйста. Чашка кофе в киевских кафе стоит примерно вдвое дороже, чем в Барселоне или Афинах. Не из-за исходных продуктов, зарплат персонала или дороговизны недвижимости. Осмелюсь предположить, что разница в цене возникла из-за так называемого коррупционного налога – собственники кафе слишком круто тратятся на взятки бесконечным проверяющим органам. Коррупция меняет структуру власти: со временем мелкие коррупционеры начинают манипулировать крупными.

Причины жуткого состояния дорог, заасфальтированных к Евро-2012, ещё ждут своих пытливых следователей. Есть веские подозрения, что и там без коррупции не обошлось. Сейчас Госфининспекция рапортует о безобразиях, выявленных в региональных автодорах. Но гораздо больше, чем суммы злоупотреблений, меня – журналиста и налогоплательщика – интересуют фамилии. Если они названы не будут, значит, с коррупцией в этом госбизнесе останется всё по-прежнему, и через год мы снова увидим воронки и рытвины на дорогах.

Помимо банального откусывания изрядного куска от нашего пирога, коррупция опасна тем, что меняет принципы работы государственного аппарата. У самых высоко сидящих чиновников из-за коррупции в руках вместо власти оказывается лишь её иллюзия. Виной этому выстроенная система сбора и подъёма взяток от низового чиновничьего уровня наверх. Классическая же вертикаль власти подразумевает лестницу из чинов разного калибра, по которой деньги и распоряжения идут сверху вниз, а отчёты об исполнении – снизу вверх.

Что происходит, если доход персонажа, сидящего где-то посередине вертикали, примерно на 5 % состоит из казённого жалования, а на 95% – из полученных снизу подношений? Правильно: примерно 15% рвения и ответственности уделяется распоряжениям сверху и досаждающим гражданам. Остальные 85 % рвения и ответственности направлены на сохранение коррупционных схем, приносящих 95 % личного дохода.

Это и есть та причина, из-за которой не работают антикоррупционные законы, принятые два года назад. Виктор Янукович при всём честном народе жаловался, что злодеи на местах блокируют антикоррупционные усилия. На самом деле он жаловался на выстроенную властную вертикаль. Можно написать сотню новых антикоррупционных законов и создать тысячу антикоррупционных комиссий. Толку не будет, пока оставаться коррупционером будет экономически выгодно. В Украине, как видим, всё ещё выгодно и не слишком страшно.

Мне нравится пример Хорватии, которая с июня нынешнего года уже будет членом ЕС. В такую перспективу сложно было поверить в 1998 году, когда я там впервые побывал. Милая, уютная страна, только что выкарабкавшаяся из войны: законно избранный на третий срок президент-диктатор Франьо Туджман, самые лакомые бизнесы – в руках его детей, приватизация «под заказ», бурчание местных собеседников по поводу цензуры, коррупции и мафии.

Когда папы-диктатора не стало, с бизнесами у детей как-то перестало ладиться. Дочь и вовсе была предана суду за взятки, но осуждена не была. Из пучины коррупции страна выбиралась долгих 12 лет. Последним аккордом было осуждение осенью 2012 года близкого соратника Туджмана – экс-премьера и лидера бывшей правящей партии Иво Санадера. По иронии судьбы, он получил десятилетний тюремный приговор как раз в конце 2012 года – именно к этому времени Санадер, согласно его предвыборным обещаниям, намеревался ликвидировать коррупцию в Хорватии, чтобы выполнить одно из условий вступления в ЕС.

Как и опыт Италии, где жёсткая фаза борьбы с коррупцией растянулась на двадцать лет, хорватская история даёт нам два урока. Первый: с налёта победить коррупцию нереально. Кто такое обещает, либо добросовестно ошибается, либо собирается использовать антикоррупционные лозунги для перехвата собственности и власти. Второй урок: для капитального ремонта и перезапуска прогнившего госаппарата нужно искать внешних союзников. Это только Мюнхгаузену удалось вытащить себя из болота за волосы. Хорватии и Италии помогли ласковые пинки еврососедей (*Фокус.ua* (<http://focus.ua/opinion/263433>). – 2013. –11.03).

***

Блог на сайті «Корреспондент.net»

Про автора: О. Гребинская, зам. председателя правления АКБ «ИНДУСТРИАЛБАНК»

Депозиты в валюте: быть или не быть... А вопрос ли?

В последние дни острое обсуждение вызвал законопроект народного депутата Евгения Сигала, которым предлагается запретить банкам привлекать вклады клиентов в иностранной валюте.

Запрет на депозиты в иностранной валюте

Учитывая ряд негативных аспектов такого решения, можно предположить, что данный законопроект призван вызвать дискуссию, на фоне которой принятие другого законопроекта станет в некоторой мере «золотым решением». Но для начала отметим основные проблемы, которые возможны при принятии решения о запрете валютных вкладов. Во-первых, шаг приведет к резкому оттоку вкладов в иностранной валюте из банковской системы. Это может быть панический отток, причём значительных объёмов. Во-вторых, резкое падение курса гривны по отношению к иностранной валюте, как следствие нехватки наличной валюты, которую будут держать «под матрасом».

Банковский сектор переживет нарушение нормативов, как следствие оттока пассивов, а также – увеличение просроченной задолженности по кредитам в иностранной валюте физических и юридических лиц, не имеющих валютных поступлений. Среди последствий, которые могут проявиться, это и недоверие к инструментам Минфина, таким как валютные облигации, и вытеснение банковского рынка «чёрным рынком», и снижение резервов НБУ.

Учитывая перечисленное, отказ от такого решения в пользу другой инициативы того же депутата – введение налога на доход по депозитам, ставка по которым превышает учётную ставку НБУ (7,5%), увеличенную на 5%, выглядит вполне приемлемым. Более того, на фоне разгорающейся дискуссии о запрете валютных депозитов, такой шаг будет встречен населением, если не с благодарностью, то с облегчением.

Кстати, подобный налог введён законодательством Российской Федерации. При этом он несет скорее регулирующую функцию для банковского сектора, чем функцию инструмента по наполнению бюджета. Поскольку сами банки снижают процентные ставки до приемлемого уровня, таким образом, чтобы доход по депозитам не падал под требования закона. Как результат, более дешевый ресурс в финансовой системе для кредитования. Кроме того, одним из позитивных факторов такого решения может стать рост интереса к государственным облигациям в валюте. На сегодняшний день гособлигации не очень востребованы со стороны населения. На фоне снижения ставок по банковским депозитам в валюте, этот инструмент сбережения для частных лиц может стать более приемлемым.

Традиционно высоких доходов! (*Кореспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/grebinskaya/a100863). – 2013. – 7.03).

***

Блог на сайті «Кореспондент.net»

Про автора: С. Доротич, економіст

Бажання влади за наш рахунок

З 1 січня 2013 року вступили в силу зміни внесені Законом України № 5463-17 від 16.10.2012 року в статтю 3 розділу 2 Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг”. Відповідно до цих змін та відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 08.10.12 за №1057 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України

17.10.12 р. за № 1744/22056, передбачено створення реєстраторами розрахункових операції контрольних стрічок в електронному вигляді. Електронну контрольну стрічку реєстраторів розрахункових операцій та модемів призначено для передачі копій сформованих РРО розрахункових документів і фіскальних звітних чеків у електронному вигляді дротовими або бездротовими каналами зв'язку до органів податкової служби. Цілком зрозумілим є бажання влади контролювати бізнес. Однак чи варто це так робити? Виконати підприємцю зазначені норми можна у два способи:

- купити нові касові апарати;
- переобладнати старі апарати, купивши до них спеціальні модеми.

Модем – це окремих, або вбудований в РРО пристрій, призначений для передачі копії документів, сформованих РРО, дротовими або бездротовими каналами зв'язку, до складу якого входить пам'ять для тимчасового зберігання цих копій.

Допускається дві групи касових апаратів: які створюють контрольну стрічку в електронній формі та електронні контрольні касові апарати, які створюють контрольну стрічку в друкованому вигляді. Перші повинні мати вбудований модем.

Для інформації підприємцям, Наказом Мініфіну №1057 передбачається наявність посередника (інформаційного еквівалента) між РРО та податковими органами. Таким чином інформація від РРО надходитиме через модем до інформаційного еквівалента, який перевірятиме, зберігатиме та надсилатиме цей пакет даних до органів ДПА. Еквівалент від податкової отримуватиме повідомлення про успішне прийняття та про цілісність даних та направлятиме відповідне повідомлення на касовий апарат. У разі виникнення помилки при передачі пакету даних, інформаційний еквівалент, повертатиме до РРО код помилки. Залежно від коду помилки РРО повторить спробу передачі даних негайно або через визначений час. Тобто, еквівалент відсилає на РРО ряд команд, які РРО автоматично повинно виконати.

Відповідно до того ж наказу № 1057, РРО з модемом повинен забезпечувати автоматичну періодичність передачі контрольної звітної інформації до сервера обробки інформації за протоколом передачі інформації (для РРО, який створює контрольну стрічку в електронній формі та ЕККР, у тому числі передачу інформації про кожен надрукований розрахунковий документ).

Касовий апарат з модемом накопичує контрольну звітну інформацію у разі неможливості передачі її через порушення зв'язку із сервером обробки

інформації з будь-яких причин та автоматично передає накопичену інформацію до сервера обробки інформації після відновлення зв'язку.

І цікаво, що допомогу щодо практичного використання РРО та модему, а також технічну підтримку надаватиме, попри існуючі сервісні центри при ДПА, ще і інформаційний екваср. Цей екваср, здійснюватиме організацію первинної взаємодії з РРО та вирішує питання у випадках виявлення проблем підключення РРО до ДПА, а також здійснюватиме заходи для вирішення технічних питань передачі даних РРО, які можуть виникнути у суб'єктів господарювання. Фактично, екваср буде посередником між підприємцями та податковою.

Суб'єктам господарювання для адаптації до нововведень надається період до 1 липня 2013 року. Тобто, перші півроку, за не надіслання електронної касової стрічки до податкової, нас не штрафуватимуть.

Спробую з'ясувати, що ж принесуть підприємцям ці ініціативи Уряду.

Переваги:

- не потрібно буде надавати щомісячно паперовий звіт до 15 числа, тобто економія часу;
- не потрібно купувати, роздруковувати та зберігати протягом 3х років рулони паперової контрольної стрічки;
- використання електронної контрольної стрічки, зі слів податківців, поінно призведе до скорочення перевірок платників податків.

Недоліки:

- у підприємців вже є проблеми з придбанням касових апаратів, які створюють контрольну стрічку в електронній формі;
- до сих пір не вирішенні питання адаптації існуючих касових апаратів;
- переобладнання існуючих касових апаратів може коштувати підприємцям понад 1000 гривень;
- щоб відбувалось онлайн звітування кожній торговій точці необхідний якісний і безперебійний інтернет, а це проблема для сільської місцевості;
- бізнесу в сільській місцевості, аби звітувати по-новому, взагалі доведеться суттєво витратитися. Мова йде не лише про модеми, доведеться взагалі підключити магазин та торгові точки до інтернету.
- окрім того, у селах, трапляється, вимикають світло, а за новими правилами, якщо касовий апарат протягом сімдесяти двох годин не

матиме зв'язку із сервером, його роботу можуть автоматично блокуватимуть.

Пересторги:

ВГО “Союз захисту підприємництва” отримала інформацію, що Національний банк визначив інформаційними еквівалентами дві приватні структури – АТ “Українська національна розрахункова картка” (“Укркарт”) і ТОВ “Інтерплат”.

Виникає питання, чому приватним структурам вирішено віддати окрім доходів за обслуговування підприємців, а це близько 28 млн. грн. щомісяця, ще і доступ, на наш погляд, до конфіденційної інформації щодо обігу і виду операцій!

Понад 150 тисяч підприємців повинні будуть надавати всю інформацію зі своїх 280 тисяч касових апаратів якимось приватним структурам і ще сплачувати за це 100 гривень з кожного касового апарату, як щомісячне обслуговування.

Достоійменно нам не відомі власники АТ “Українська національна розрахункова картка” (“Укркарт”) і ТОВ “Інтерплат”, але в пресі з'явилась інформація, що власником одного еквівалента, ТОВ “Інтерплат”, є компанія з Британських Віргінських островів “Личмер інвестментс Корп” і кіпрська “Ipli Holdings”. Тобто інформація щодо кожного підприємця може бути передана навіть у інші країни?! До слова, знову ж таки з неперевіраних джерел, нам надійшла інформація щодо причетності партнерів по бізнесу Міністра Миколи Присяжнюка саме до ТОВ “Інтерплату”.

Отже, підприємці знову стали заручниками ситуації. Подання звітів у електронній формі є обов'язковою для всіх нормою, тож їхні проблеми, природно, нікого не цікавлять. Штрафи за те, що не звітуватимуть до податкової у електронному вигляді, становлять десять непоодатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто 170 гривень.

Підприємці від нововведень однозначно отримують додаткові витрати. Розмір їх поки що невідомий, але зауважу, що бізнес вимушений буде частково закласти ці витрати у ціну товарів та послуг.

Відтак бажання контролювати владою бізнес будуть оплачувати зі своїх кишень підприємці та споживачі!

Коментарі:

Олег Харламов: Читайте буквы, уважаемый товарищ – не аппарат, а чип, который в аппарат засовывается. Это мааааленькая такая микросхема, а не вся система целиком. Новый аппарат да, дороже, но не 1800, а упоминались в статьях 700-1000 гривен, но это на любителя (очень криворукого или

с очень старой техникой). Не знаю, как там за окружающей, но любой супермаркет оборудован компьютерами, которые подключены к бесперебойникам в большинстве своем. Бесперебойник в магазине стоит до 500 гривен и если кто желает, то приобрести их может (сразу говорю, продавцов бесперебойников я так же, как и власть, не популяризирую, это просто один из вариантов решения еще не появившейся проблемы). В очень маленьких магазинах, к слову, не всегда вообще есть кассовые аппараты (лично видел), вот им придется потратиться на установку – а так проблема выеденного яйца не стоит.

Олег Харламов: Чип-модем стоит то ли 70, то ли 80 гривен официально, это копейки, а во всех магазинах на серверах в случае компьютерного учета и так стоят бесперебойники – так что падения электропитания отпадают как аргумент. Ерунда это все, больше страхов. Куда дороже обходится время на бумажные пересчеты, оформления и прочую бюрократию (*Корреспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/dorotych/a101152). – 2013. – 11.03).

***

Блог на сайті Viptrophy

Скандальный проект закона, разрешающий добычу животных в биосферных заповедниках и предполагающий передачу контроля над зонированием объектов природно-заповедного фонда местным властям, отозван народным депутатом Украины от Партии регионов Виталием Барвиненко. Об этом информируют в аппарате парламента Украины.

Четвертого марта против принятия данного законопроекта высказалось Главное научно-экспертное управление ВР, а шестого его отказались поддержать члены парламентского комитета по экологии. В результате народному депутату пришлось написать заявление об отзыве законопроекта.

Отметим, что этот проект является уже четвертой попыткой разрешить добычу животных на территории заповедников. Последний существенный всплеск такой активности пришелся на октябрь 2010 г. Тогда «регионалы» Владимир Макеенко и Леонид Климов тоже вышли с инициативой разрешить охоту в биосферных заповедниках. Но тогда депутатские аппетиты были поскромнее: было предложено разрешить охоту лишь в зонах антропогенных ландшафтов – то есть чуть ли не в любом населенном пункте или около него. А вместе с тем, опять же, отдать зонирование местным властям (*В Украине отозвали законопроект об охоте в заповедниках // Viptrophy* (<http://viptrophy.com/articles/5307>). – 2013. – 13.03).

Для нотаток

Громадська думка про правотворення
Бюлетень оперативних матеріалів
на базі аналізу правової електронної інформації
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, Л. Степченко, Ю. Шлапак
Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 19.03.2013.
Формат 60x84/16. Обл.- вид. арк. 4,38 Наклад 11 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2004@yandex.ru
www.nbu.gov.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.